

בְּקִרֵי תוֹרֶיךָ וְעֵדְרֵי עֲנָךְ: ה' בְּרוּךְ טִנְאָךָ וּמִשְׁאֲרֶתְךָ: בְּרִיךְ סֶלֶךְ וְאֲצוּתְךָ: ו' בְּרוּךְ
 אֶתְּהָ בְּבֹאֶךָ וּבְרוּךְ אֶתְּהָ בְּצֵאתְךָ: בְּרִיךְ אֶת בְּמַעְלָךְ וּבְרִיךְ אֶת בְּמַפְקָךְ: ששי
 יִתֵּן יְדוּהָ אֶת־אֵיבֶיךָ הַקָּמִים עָלֶיךָ נִגְפִים לְפָנֶיךָ בְּדֶרֶךְ אֶחָד
 יֵצְאוּ אֵלֶיךָ וּבִשְׁבַעַה דְּרָכִים יָנוּסוּ לְפָנֶיךָ: יתן יי' בְּעָלֵי דְבָבְךָ דְקִמִּין
 עָלֶיךָ תִּבְרִיין קִדְמָךְ בְּאַרְחָא חַד יִפְקֹון לְוֹתְךָ וּבִשְׁבַעַה אַרְחֹן יַעֲרִקֹון מִקְדָּמְךָ:

those born from your cattle and the sheep of your flock. (5) Blessed will be your [food] basket and your kneading bowl. (6) Blessed will you be when you come, and blessed will you be when you go. (7) The Lord will cause your enemy who rises up against you, to be beaten before you: they will come out against you on one road, but they will flee from you in seven directions.

RASHI

your cattle, that is, which the animal sends forth (משגר) from its womb. ועשתרות — [This expression is to be understood] as it is translated in the Targum: "the sheep of your flock." And [on a homiletical level,] our Rabbis have taught: Why are sheep called עשתרות? Because, they enrich (מעשירות) their owners (Hullin 84b), and maintain them as עשתרות, meaning "strong rocks." (5) Blessed will be your [food] basket — Meaning, your fruits.

Another explanation of טנאך is that it means liquids which one filters through baskets [used as sieves in the purifying process]. ומשארתך — Means something dry, which remains (נשאר) in the receptacle and does not flow through. (6) Blessed will you be when you come, and blessed will you be when you go — May your departure from this world be as free of sin, as was your entrance into the world (Bava Metziah 107a). (7) But they will flee from you in seven directions — Such is the way of those who are fleeing due to shock: they scatter in all directions.

רש"י

מִשְׁגֶּרֶת מִמַּעֲיָה: וְעִשְׁתְּרוֹת צֹאנְךָ. כְּתַרְגוּמוֹ, וְרִבּוּתֵינוּ אִמְרוּ, לָמָּה נִקְרָא שְׁמֵן עִשְׁתְּרוֹת שְׁמַעְשִׁירוֹת אֶת בְּעָלֶיהֶן וּמַחֲזִיקוֹת אוֹתָן כְּעִשְׁתְּרוֹת הַלְלוּ שֶׁהֵן סִלְעִים חֲזָקִים: (ה) בְּרוּךְ טִנְאָךְ. פְּרוּתֶיךָ דָּבָר אַחֵר טִנְאָךְ דָּבָר לַח שְׂאֵתָה מִסָּנִן בְּסָלִים: וּמִשְׁאֲרֶתְךָ. דָּבָר יָבֵשׁ שֶׁנִּשְׁאָר בְּכָלִי וְאִינוּ זָב: (ו) בְּרוּךְ אֶתְּהָ בְּבֹאֶךָ וּבְרוּךְ אֶתְּהָ בְּצֵאתְךָ. שְׂתֵּהָ יֵצִיאָתְךָ מִן הָעוֹלָם בְּלֹא חֲטָא כְּבִיאָתְךָ לָעוֹלָם: (ז) וּבִשְׁבַעַה דְּרָכִים יָנוּסוּ לְפָנֶיךָ. כִּן דְּרַךְ הַנִּבְהָלִים לְבִרוֹחַ מִתַּפְזָרִים לְכָל צֵד:

KI TAVO FOR FRIDAY

כי תבא ליום ששי

נ יֵצוּ יְדוּהָ אֶתְּהָ אֶת־הַבְּרָכָה בְּאִסְמִיךָ וּבְכָל מִשְׁלַח יָדְךָ וּבְרִכְךָ
 בְּאַרְצֵךְ אֲשֶׁר־יְדוּהָ אֱלֹהֶיךָ נִתֵּן לָךְ: יִפְקֹד יי' עִמָּךְ יִתְּ בְּרַכְתָּא בְּאוּצְרֶךָ וּבְכָל

(8) The Lord will order the blessing to be with you in your granaries, and in every one of your endeavors, and He will bless you in the land which the Lord

אוֹשָׁטוֹת יְדֶךָ וַיְבָרְכֶךָ בְּאַרְעָא דִּי אֱלֹהֶךָ יְהִי לָךְ: ט יִקְיַמְךָ יְדוּהָ לֹו לְעַם קָדוֹשׁ
כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע־לָךְ כִּי תִשְׁמַר אֶת־מִצְוֹת יְדוּהָ אֱלֹהֶיךָ וְהִלַּכְתָּ
בְּדַרְכָּיו: יִקְיַמְךָ יי לֵה לְעַם קָדִישׁ כְּמָא דִּי קִיִּים לָךְ אֲרִי תִּטֵּר יֵת פְּקוּדֵיָא דִּי אֱלֹהֶךָ וְתִתֵּן
בְּאַרְחֵן דְּתַקְנֵן קַדְמוּהִי: י וְרָאוּ כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יְדוּהָ נִקְרָא עָלֶיךָ
וְיֵרְאוּ מִמֶּךָ: יח וַיַּחֲזֹן כָּל עַמְמֵי אֲרַעָא אֲרִי שְׂמָא דִּי אֲתַקְרִי עָלֶךָ וַיִּדְחֲלוּן מִנֶּךָ:
יא וְהוֹתִרְךָ יְדוּהָ לְטוֹבָה בְּפָרִי בְטִנְךָ וּבְפָרִי בְהִמְתֶּךָ וּבְפָרִי
אֲדָמְתֶךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְדוּהָ לֹאֲבִיתְךָ לָתֵת לָךְ: יי וְיִוְתִרְנֶךָ
יי לְטָבָא בּוֹלְדָא דְמַעַךְ וּבּוֹלְדָא דְבַעֲיָךָ וּבְאֲבָא דְאַרְעָךָ עַל אֲרַעָא דִּי קִיִּים יי לֹאֲבַחְתָּךָ לְמַתָּן
לָךְ: יב יִפְתַּח יְדוּהָ וְלָךְ אֶת־אוֹצְרוֹ הַטּוֹב אֶת־הַשָּׁמַיִם לָתֵת
מִטֶּר־אַרְצֶךָ בְּעֵתוֹ וּלְבָרֶךְ אֶת כָּל־מַעֲשֵׂה יָדְךָ וְהַלּוֹיִת גּוֹיִם
רַבִּים וְאַתָּה לֹא תִלּוּהָ: יג יִפְתַּח יי לָךְ יֵת אוֹצְרָה טָבָא יֵת שְׂמִיָּא לְמַתָּן מִטֶּר אֲרַעָךָ
בְּעֵדְנָה וּלְבָרְכָא יֵת כָּל עוֹבְדֵי יָדְךָ וְתוֹנֵף לְעַמְמִין סְגִיָּאִין וְאַתָּה לֹא תוֹנֵף: יד וַנִּתְּנֶךָ יְדוּהָ
לְרֹאשׁ וְלֹא לְזָנָב וְהָיִיתָ רֶק לְמַעְלָה וְלֹא תִהְיֶה לְמַטָּה כִּי־תִשְׁמַע
אֶל־מִצְוֹת יְדוּהָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִצְוֶךָ הַיּוֹם לִשְׁמֹר
וּלַעֲשׂוֹת: יו וַיִּתְּנֶךָ יי לְתַקִּיָּף וְלֹא לְחַלֵּשׁ וְתִהְיֶה בְּרִם לְעֵלָא וְלֹא תִהְיֶה לְתַתְּמָא אֲרִי תִקְבֵּל
לְפְקוּדֵיָא דִּי אֱלֹהֶךָ דִּי אֲנָא מְפַקְדֶךָ יוֹמָא דִּין לְמִטֵּר וּלְמַעַבְד: יז וְלֹא תִסּוּר

your God gives you. (9) The Lord will establish you as His holy people, as He has sworn to you, if you will observe the commandments of the Lord your God, and walk in His ways; (10) All the peoples on earth will see that the Name of the Lord is called upon you, and they will fear you. (11) And the Lord will grant you good surplus in the fruit of your abdomen, the fruit of your livestock and in the fruit of your ground, on the land which the Lord swore to your fathers, to give to you. (12) The Lord will open up for you His good treasury — the heaven, to give your land's rain in its right time, and to bless everything you do. And you will lend [to] many nations, but you will not [need to] borrow. (13) And the Lord will set you at the head, and not at the tail; you will be only at the top, and you will not be at the bottom, if you obey the commandments of the Lord your God, which I am commanding you this day, to observe to fulfill [them]. (14) Do not stray to the right or the left, from all of the words

מִכָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצִוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם יִמִּין וּשְׂמָאוֹל
 לֵלַכְתָּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לְעַבְדָּם: פ וְלֹא תִסָּטֵן מִכָּל פְּתֻמָּיָא דִּי אֲנָא
 מִפְּקֹד יִתְכּוֹן יוֹמָא דִּין יִמִּינָא וּשְׂמָאלָא לְמַהֲד בְּתַר טַעוֹת עֲמֻמָּיָא לְמַפְלְחָנוֹן: טו וְהִיָּה
 אִם־לֹא תִשְׁמַע בְּקוֹל יְדוֹה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־
 מִצְוֹתַי וַחֲקֹתַי אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצִוֶּה הַיּוֹם וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל־הַקְלָלוֹת
 הָאֵלֶּה וְהִשְׁיִגוּךָ: וְהִיָּה אִם לֹא תִקְבֹּל בְּמִימְרָא דִּי אֱלֹהֶךָ לְמַטַּר לְמַעַבְד יֵת כָּל פְּקוּדוּהִי
 וּקְיָמוּהִי דִּי אֲנָא מִפְּקֹדֶךָ יוֹמָא דִּין וַיִּיתֵן עָלֶךָ כָּל לִוְטִיָּא הָאֵלִין וַיִּדְבָּקְנָךְ: טז אַרְוֹר אֶתְהָ
 בְּעִיר וְאַרְוֹר אֶתְהָ בַּשָּׂדֶה: לִיט אֶת בְּקִרְתָּא וְלִיט אֶת בְּחֻקְלָא: יז אַרְוֹר טַנְאָךָ
 וּמִשְׁאֲרֶתְךָ: לִיט סֻלָּךְ וְאַצְוֹתְךָ: יח אַרְוֹר פְּרִי־בִטְנְךָ וּפְרִי אֲדָמָתְךָ שֹׁגֵר
 אֲלֶפֶיךָ וְעִשְׂתֵּרֶת צֹאנְךָ: לִיט וְלֵדָא דְמַעֲדָא וְאַבָּא דְאַרְעָךָ בְּקִרֵּי תוֹרִיךָ וְעֲדְרֵי עֲנָךְ:
 יט אַרְוֹר אֶתְהָ בְּבֵאֲךָ וְאַרְוֹר אֶתְהָ בְּצֹאֲתְךָ: לִיט אֶת בְּמַעְלָךְ וְלִיט אֶת
 בְּמַפְקָךְ: כ יִשְׁלַח יְדוֹה וּ בָךְ אֶת־הַמָּאֲרָה אֶת־הַמְּהוּמָה וְאֶת־
 הַמִּגְעָרָת בְּכָל־מִשְׁלַח יָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַד הַשְׁמָדָךְ וְעַד־אַבְדָּךְ
 מִהֵרָ מִפְּנֵי רַע מַעַלְלֶיךָ אֲשֶׁר עֲזַבְתָּנִי: יגרי יי בְּךָ יֵת מְאִירְתָּא וְיֵת שְׁגוּשִׁיָּא
 וְיֵת מְזוּפִיתָא בְּכָל אוֹשְׁטוֹת יָדְךָ דִּי תַעֲבֹד עַד דְּתִשְׁתַּצִּי וְעַד דְּתִיבִיד בְּפִרְיעַ מִן קֳדָם בִּישׁוֹת

which I am commanding you this day, following other deities to serve them.
 (15) And it will be, if you do not listen to the voice of the Lord your God, to
 observe to fulfill all His commandments and statutes which I am commanding
 you this day, that all these curses will come upon you, and overtake you.
 (16) Cursed will you be in the city, and cursed will you be in the field.
 (17) Cursed will be your [food] basket and your kneading bowl. (18) Cursed will
 be the fruit of your abdomen, the fruit of your ground, the fruit of your livestock
 — those born from your cattle and the sheep of your flock. (19) Cursed will you
 be when you come, and cursed will you be when you go. (20) The Lord will
 send the curse of shortages, confusion and turmoil upon you, in every one of
 your endeavors which you undertake, until it destroys you and until you quickly

RASHI

רש"י

(כ) הַמָּאֲרָה. חֶסְרוֹן. כְּמוֹ צָרַעַת מִמָּאֲרָת: הַמְּהוּמָה. Means "shortage," similar to (20) הַמָּאֲרָה —
 [a lesion] צָרַעַת מִמָּאֲרָת, (Leviticus 13:51), which causes loss (מָאֲרָה) to the person smitten with it. — [rendered by the Targum]

עֹבְדֶיךָ דִּשְׁבַּקְתָּא דַחֲלָתִי: כֹּא יִדְבֵּק יְדוֹה בֶּן אֶת־הַדָּבָר עַד כִּלְתּוֹ אֶתְךָ
 מֵעַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־אֵתָהּ בָּא־שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: יִדְבֵּק יְיָ בֶּן יֵת מוֹתָא עַד
 דִּישִׁיזִי יֵתךָ מֵעַל אֲרֻעָא דִּי אֵת עָלִל לְתַמָּן לְמִירְתָּהּ: כֹּב יִכְכֶּה יְדוֹה בִּשְׁחָפֶת
 וּבִקְנֻחַת וּבִדְלָקָת וּבַחֲרָחַר וּבַחֲרָב וּבִשְׂדֵפּוֹן וּבִירְקוֹן וּרְדָפוֹךָ עַד
 אֲבָדְךָ: יִמְחַנֵּךְ יְיָ בִּשְׁחָפְתָא וּבִקְנֻחָתָא וּבִדְלָקָתָא וּבַחֲרָחַרָא וּבַחֲרָבָא וּבִשְׂדֵפּוֹנָא וּבִירְקוֹנָא
 וּרְדָפְנֵךְ עַד דְּתִיבֵד: כֹּג וְהָיוּ שָׁמַיִךְ אֲשֶׁר עַל־רֹאשְׁךָ נְחֹשֶׁת וְהָאָרֶץ

vanish, because of your evil deeds in forsaking Me. (21) The Lord will make disease cleave to you, until it has exterminated you from upon the land, to which you are coming, to possess it. (22) The Lord will smite you with consumption, fever, illnesses with burning fevers, a disease which causes unquenchable thirst, the sword, the black blight and the yellow blight — and they will pursue you until you perish. (23) And your skies above you will be

RASHI

רש"י

as:] שגוש, meaning confusion, the sound of panic. (22) בשחפת — [a disease] whereby ones' flesh wastes away and swells. ובקדחת — As in (Deuteronomy 32:22), "For a fire burns (קדחת) in My nose." [In this context, the term refers to] the feverish "fire" of the ill person. Maleu in Old French, which means intense heat. ובדלקת — A feverish heat, more intense than קדחת. [All] these [terms listed in these verses, refer to] various types of diseases. ובחרחר — This is a disease which heats up the ill person inside the body, causing him to suffer continuous thirst. Astradement in Old French. As in (Job 30:30), "My bones are burnt (חרה) with dry heat,"

and in (Jeremiah 6:29), "The bellows are burnt (נחר) from the fire." The sword — meaning that God will bring [hostile] armies upon you. ובשדפון ובירקון — [These two terms refer to] disease which affect the produce in the field. שדפון — is an easterly-wind [which affect the crops adversely]. Halshed in Old French. ירקון — drought, whereby the surface of the grain withers and becomes rotten ירקון [greenish-mildew appearance, thus ירק which means green]. Chaume in Old French. עד אבדך — [This phrase could be mistakenly understood to mean: "Until you become lost." Thus, Rashi cites] the Targum [which] translates the phrase as: עד דתיבד which means, "until you perish." meaning, "you will perish, of your own accord." (23) And your skies above you will be [like] copper — These curses [proclaimed here

שגוש קול בְּהִלּוּת: (כב) בִּשְׁחָפֶת. שִׁבְשְׁרוּ נִשְׁחָף וְנִפְתָּח: וּבִקְדָחַת. לָשׁוֹן כִּי אִשׁ קְדָחָהּ בְּאִפִּי וְהוּא אִשׁ שֶׁל חוֹלִים מִלּוֹ"ו בִּלְע"ז (פִּיבַעַר הִיטָץ) שֶׁהִיא חֲמָה מְאֹד: וּבִקְדָחַת. חֲמָה יוֹתֵר מִקְדָּחַת וּמִינֵי חֲלָאִים הֵם: וּבַחֲרָחַר. חֲלִי הַמְּחַמָּמוֹ תוֹךְ הַגּוּף וְצִמָּא תַּמִּיד לַמַּיִם וּבִלְע"ז אִישְׁטַרד"מֵנִט (אִינְנֵרֻוֹיִינִיגִסְטֵעַ הִיטָץ) לָשׁוֹן וְעֲצָמֵי חֲרָה מִנִּי חֲרָב. נָחַר מִפּוֹחַ מֵאֵשׁ: וּבַחֲרָב. יָבִיא עֲלֶיךָ גִּיסוֹת: וּבִשְׂדֵפּוֹן וּבִירְקוֹן. מִכַּת תְּבוּאָה שֶׁבִשְׂדוֹת: שְׂדֵפּוֹן. רוּחַ קָדִים אֲשִׁילֵד"ה בִּלְע"ז (דַּעַר בִּרְעֻנְדִּיגֵר מִזְרַח וּוִינֵד): יִרְקוֹן. יוֹבֵשׁ וּפְנֵי הַתְּבוּאָה מִכְּסִיפִין וְנִהְפְּכִין לִירְקוֹן קִמ"א בִּלְע"ז (אֲלִיידִיגֵר גַּעַל גַּעוּוֹאֲרַעֲנֵר זֶאנֵג): עַד אֲבָדְךָ. תִּרְגוֹם עַד דְּתִיבֵד כְּלוּמַר עַד אֲבֹד אוֹתְךָ שֶׁתִּכְלֶה מֵאֲלֶיךָ: (כג) וְהָיוּ שָׁמַיִךְ אֲשֶׁר עַל רֹאשְׁךָ נְחֹשֶׁת.

**אֲשֶׁר-תַּחֲתֶיךָ בְּרֹזָל: וַיהוֹן שְׁמִיךְ דִּי עַלְיִי רִישְׁךָ חֲסִינִין כְּנִחְשָׁא מְלֹאחָתָא מְטָרָא
וְאַרְעָא דִּי תַּחֲתֶיךָ תְּקִיפָא כְּפִרְזָלָא מְלֻמְעָבַד פְּרִין: כִּד יִתֵּן יְדוּהָ אֶת-מְטָר אֶרְצְךָ**

[like] copper, and the earth below you [like] iron. (24) The Lord will turn the

רש"י

RASHI

at Mount Eval] were made by Moshe himself [albeit through Divine Inspiration], whereas the curses made at Mount Sinai (see Leviticus 26:14-39) came directly from the Holy One Blessed is He (Megillah 31b). This is demonstrated by the verses themselves: The verse there says (Leviticus 26:14), "But if you will not listen to Me," and (26:21), "And if you regard Me as coincidence." [Both of these verses demonstrate that God expressed them directly, thus "listen to Me" and "regard Me."] However, here, the verse says (verse 15 above), "to the voice of the Lord your God," and (verse 21) "The Lord will make ...," and (verse 22) "The Lord will smite you" [all making mention of God in the third person, demonstrating that Moshe is speaking here].

Now here [at Mount Eival], Moshe's curses were milder [than those at Mount Sinai], for Moshe expressed them in the singular form [as if spoken to an individual]. Furthermore, in this curse (in our verse here), Moshe was milder [than the corresponding curse at Mount Sinai by God]. For in the first lot of curses (in Leviticus), God said (Leviticus 26:19), "[And I shall make] your skies like iron, and your land like copper." [The meaning of this curse is] that the skies will not "sweat," just like iron does not "sweat;" consequently, there will be drought in the world. But the land will "sweat," just like copper does "sweat," thereby causing its fruits to become rotten. However, here, our verse says, "Your skies ... copper, and the earth ... iron." [This means] that the skies will indeed "sweat" [i.e., be moist], and thus, even though they will not send forth rain, there will not be a consuming drought in the world. Also, [this means that] the land will not "sweat," just like iron does not "sweat;" thus, the fruits will not become rotten (Torat Kohanim 26:28). Now, [although the curse here contains these milder elements as explained,] nevertheless, it is a curse. For whether the land becomes like copper or whether it becomes like iron, in either case it will not produce fruit. And similarly the skies [whether they become like copper or iron], they will not send forth rain. (24) [The Lord will turn] the rain of your land into powder and dust — [How do these two opposites happen at once, rain and dust? The Talmud answers] (Ta'anit 3b): "[This refers to] a wind which follows the rain." [The explanation is as follows:] The rain

קללות הללו משה מפי עצמו אמרן ושבעה סיני מפי הקב"ה אמרן כמשמעו. וכן נאמר ואם לא תשמעו לי ואם תלכו עמי קרי וכן הוא אומר לקול ה' אלתיך ידבק ה' בך יכזה ה' הקל משה בקלותיו לאמרן בלשון יחיד וגם כן בקללה זו הקל שבראשונות הוא אומר את שמכם כברזל וארצכם כנחושה שלא יהיו השמים מזיעין כדרך שאין הברזל מזיע ומתור כך יהא חורב בעולם והארץ תהא מזיעה כדרך שהנחשת מזיע והיא מרקבת פרותיה וכן הוא אומר שמך נחשת וארצך ברזל שיהיו שמים מזיעין אף על פי שלא יריקו מטר מכל מקום לא יהיה חורב של אבדון בעולם והארץ לא תהיה מזיעה כדרך שאין הברזל מזיע ואין הפרות מרקבין מכל מקום קללה היא בין שהיא כנחושת בין שהיא כברזל לא תוציא פרות וכן השמים לא יריקו מטר: (כד) מטר ארצך אבק ועפר. זיקא

אֲבָק וְעֹפָר מִן־הַשָּׁמַיִם יֵרֵד עָלֶיךָ עַד הַשְּׁמֶדֶךָ: יִתֵּן יי ית מִטֶּר אֶרְצְךָ
 אֲבָקָא וְעֹפָרָא מִן שָׁמַיָא יְחֹת עֲלֶיךָ עַד דְּתַשְׁתַּצִּי: כה יִתְנַף יִדְוָה ו נִגָּף לִפְנֵי אֵיבֶיךָ
 בְּדֶרֶךְ אֶחָד יֵצֵא אֵלָיו וּבִשְׁבַעַה דְּרָכִים תִּנּוּס לִפְנֵי וְהִיִּית
 לְזַעוּהָ לְכָל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ: יתננף יי תביר קדם סנאף בארחא חדא תפוק
 לותה ובשבועא ארחן תערוק מקדמוהי ותהי לזיע לכל מלכות ארעא: כו וְהִיִּיתָ נִבְלָתָךְ
 לְמֵאֲכָל לְכָל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבִהֶמַת הָאָרֶץ וְאִין מִחְרִיד: ותהי
 נבלתך משגרא למיכל לכל עופא דשמיא ולבעירת ארעא ולית דמניד: כז יִכָּכָה יִדְוָה
 בְּשָׁחִין מִצְרִים וּבַעֲפָלִים וּבַגֶּרֶב וּבַחֲרָס אֲשֶׁר לֹא־תוּכַל לְהִרְפָּא:
 ימחנף יי בשחנא דמצרים ובטחורין ובגרבא ובחרס יביש די לא תכול לאתסאה: כח יִכָּכָה

rain of your land into powder and dust, raining down upon you from the heaven until you are destroyed. (25) The Lord will cause you to be beaten before your enemy: you will come out against him on one road, but you will flee from him in seven directions. And you will become a terrifying [example] to all the kingdoms on earth. (26) Your corpse will be food for all birds of the heaven and for the animals of the land, and no one will frighten them [away]. (27) The Lord will smite you with the boils of Egypt, tumors, weeping sores, and with dry lesions — from which you will be unable to be cured. (28) The Lord will

RASHI

רש"י

will fall, but not a sufficient amount; moreover, there will not be enough rain to cause the dust to settle; then, the wind will come and it raise up the dust; the dust, in turn, will cover the leaves of the vegetation; and since these leaves are still moist from the water, the dust will stick to them, forming [a layer of] mud; and this mud will dry up [on the vegetation], causing it to become rotten.

דבתר מטרא מטר יורד ולא כל צרכו ואין בו כדי להרביץ את העפר והרוח באה ומעלה את האבק ומכסה את עשב הזרעים שהן לחים מן המים ונדבק בהם ונעשה טיט ומתיבש ומרקיבין: (כה) לְזַעוּהָ. לְאִימָה וּלְזִיעַ שְׂזִיעוּהוּ כָּל שׁוּמְעֵי מִכּוֹתֶיךָ מִמֶּךָ וְיֹאמְרוּ אוֹי לָנוּ שְׁלֵא יָבֵא עָלֵינוּ כְּדֶרֶךְ שְׁבָא עַל אֵל: (כז) בְּשָׁחִין מִצְרִים. רַע הָיָה מֵאֵד לַח מִבְּפָנִים וְיָבֵשׁ מִבְּחוּץ כְּדֹאִיתָא בְּכֹחוֹת: גֶּרֶב. שָׁחִין לַח:

[This, then, is the meaning of the curse here: “The Lord will turn the rain of your land into powder and dust.”] (25) לְזַעוּהָ — [an example of awe (אימה) and dread (זיע). [This means that] anyone who hears about your plagues, will “tremble in fear” (זיועו), saying: “Woe to us! Let this not befall us, in the way in which it has befallen them!”] (27) **The boils of Egypt** — This was a very severe lesion: it was moist on the inside and dry on the outside, as taught in Tractate Bekhorot (41a). גֶּרֶב — refers to a wet boil. חֲרָס — refers to a boil which is as dry

יְדוּה בְּשִׁגְעוֹן וּבְעִוְרוֹן וּבְתַמְהוֹן לֵבָב: יִמְחַנֵּךְ יי בְּטַפְשׁוֹתָא וּבְסִמְיוֹתָא
 וּבְשִׁעְמָמוֹת לֵבָא: כט וְהָיִיתָ מְמַשֵּׁשׁ בַּצְהָרִים כְּאִשֶּׁר יִמַּשֵּׁשׁ הָעוֹר בְּאַפְלָה
 וְלֹא תִצְלִיחַ אֶת־דַּרְכֶּיךָ וְהָיִיתָ אֶךְ עֲשׂוֹק וְגִזּוּל כָּל־הַיָּמִים וְאִין
 מוֹשִׁיעַ: וְתָהִי מְמַשֵּׁשׁ בְּטִיהָרָא כְּמָא דִּי מַשֵּׁשׁ עוֹרָא בְּקִבְלָא וְלֹא תִצְלַח יְת אֲרַחְתֶּיךָ וְתָהִי
 בְּרַם עֲשִׂיק וְאָנִים כָּל יוֹמָא וְלִית דְּפָרִיק: ל אִשָּׁה תֵּאָרֵשׁ וְאִישׁ אַחֵר יִשְׁגַּלְנָהּ
 (קִרִי יִשְׁכַּבְנָהּ) בֵּית תִּבְנֶנָּה וְלֹא־תֵשֵׁב בּוֹ כִּרְם תִּטַּע וְלֹא תַחֲלִלְנָו:
 אֶתְתָּא תִירוּס וּגְבַר אַחֲרֹן יִשְׁכַּבְנָהּ בֵּיתָא תִבְנֶי וְלֹא תִיתֵב בָּהּ כְּרָמָא תִצּוּב וְלֹא תַחֲלִלְנָהּ:
 לא שׁוֹרֶךְ טְבוּחַ לְעִינֶיךָ וְלֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ חֲמֹרֶךָ גִּזּוּל מִלְּפָנֶיךָ
 וְלֹא יָשׁוּב לָךְ צֹאנְךָ נִתְּנוֹת לְאִיבֶיךָ וְאִין לָךְ מוֹשִׁיעַ: תוֹרֶךָ יְהִי נָכֶם
 לְעִינֶיךָ וְלֹא תִיכּוֹל מִנֶּה חֲמֹרֶךָ יְהִי אָנֹס מִקֶּדֶם וְלֹא יָתוּב לָךְ עֲנָךְ מִסִּירִין לְבַעְלֵי דְבִבְךָ וְלִית

smite you with insanity, blindness, and obstruction of the heart. (29) You will grope at midday, like the blind man gropes in [thick] darkness, and you will not be successful in your ways. You will be only troubled and robbed all the days, and no one will save [you]. (30) You will betroth a woman, but another man will lie with her. You will build a house, but you will not live in it. You will sow a vineyard, but you will not enjoy its fruits. (31) Your ox will be slaughtered before your eyes, but you will not eat from it. Your donkey will be stolen right in front of you, and it will not return to you. Your flock will be

RASHI

רש"י

as earthenware. (28) ובתמהון לבב — Means
 “obstruction of the heart.” Estourdison in Old
 French. (29) עשוק — Means: You will
 experience controversy regarding everything
 you do. (30) ישגלנה — [This word stems]
 from the root שגל, meaning a פלגש [which
 refers to a wife without a Jewish marriage

חָרָס. שְׁחִין יִבֵּשׁ כְּחָרָס: (כח) וּבְתַמְהוֹן לֵבָב. אִסּוּם
 הַלֵּב אֲשֶׁטוּרִישׁוֹן בִּלְע"ז (פֶּעֶרְקֵלֶעֱמֻנִג):
 (כט) עֲשׂוֹק. כָּכָל מַעֲשִׂיךָ יִהְיֶה עֲרֵעוֹר: (ל) יִשְׁגַּלְנָהּ.
 לְשׁוֹן שְׁגַל פִּילְגֵשׁ וְהַכְּתוּב כָּנָהּ לְשִׁבְחָהּ יִשְׁכַּבְנָהּ
 וְתִקּוּן סוֹפְרִים הוּא זֶה: תַּחֲלִלְנָו. בְּשָׁנָה הָרְבִיעִית
 לֶאֱכֹל פְּרִי:

contract]. Nevertheless, Scripture paraphrases the term [by having it read as ישכבנה instead],
 and thus has a more delicate implication. This is an [authorized] modification made by the
 Scribes (see Megillah 25b; and compare Rashi Genesis 18:22). תַּחֲלִלְנָו — [This is referring
 to the fruits of a tree, which must not be used for the first three years of the tree's life. Then,
 the fruits of the fourth year take on holy status and are taken to Jerusalem to be eaten. Here,
 then, the curse means that the person will plant his vineyard, but] will not eat of its fruits in
 the fourth year.

לְךָ פְּרִיקָה: זב בְּנִיךָ וּבִנְתֶיךָ נִתְּנִים לְעַם אֲחֵר וְעֵינֶיךָ רְאוּת וְכָלוּת
 אֲלֵיהֶם כָּל־הַיּוֹם וְאִין לֹא יֵדְךָ: בְּנִיךָ וּבִנְתֶיךָ מְסִירִין לְעַמָּא אֲחֵר וְעֵינֶיךָ חֲזוֹן
 וְיִסּוּפִין בְּגִלְלָהֶן כָּל יוֹמָא וְלִית חֵילָא בִידְךָ: לג פְּרִי אֲדָמְתְּךָ וְכָל־יִגְיעֶךָ יֹאכַל
 עִם אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ וְהָיִיתָ רַק עָשׂוּק וְרָצוּץ כָּל־הַיָּמִים: אבא
 דְּאַרְעֶךָ וְכָל לְאוּתְךָ יָכוֹל עָמָא דִּי לֹא יָדַעְתָּ וְתֵהִי בְרַם עָשִׂיק וְרַעִיעַ כָּל יוֹמָיָא: לד וְהָיִיתָ
 מְשֻׁגָּע מִמַּרְאֵה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה: ותֵּהִי מִשְׁתַּטָּה מִחֲזוֹ עֵינֶיךָ דִּי תַחֲזִי:
 לה יִכְכָּה יְדוּהָ בְּשַׁחֲזִין רָע עַל־הַבְּרָכִים וְעַל־הַשָּׂקִים אֲשֶׁר
 לֹא־תוּכַל לְהִרְפָּא מִכָּף רַגְלֶךָ וְעַד קִדְקֹדְךָ: ימחנך יי בְּשַׁחֲזָא בִישָׂא עַל
 רַכְבָּיָא וְעַל שָׂקִיָּא דִּי לֹא תְכוּל לְאַתְסָאָה מִפְּרַסְתָּ רַגְלֶךָ וְעַד מוֹחְךָ: לו יוֹלֵךְ יְדוּהָ אֶתְךָ
 וְאֶת־מַלְכְּךָ אֲשֶׁר תִּקֵּים עָלֶיךָ אֶל־גּוֹי אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ אֶתָּה
 וְאֲבֹתֶיךָ וְעַבְדְּתָּ שָׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים עֵץ וְאֲבָן: יגלי יי יֵתְךָ וְיֵת מַלְכְּךָ
 דִּי תִקֵּים עָלֶיךָ לְעַם דִּי לֹא יָדַעְתָּ אֶת וְאֲבֹתֶיךָ וְתַפְלַח תַּמָּן לְעַמְמָיָא פְּלַחֵי טַעוּתָא אַעָא וְאֲבָנָא:
 מז וְהָיִיתָ לְשִׁמָּה לְמַשַּׁל וּלְשִׁנִּינָה בְּכָל־הָעַמִּים אֲשֶׁר־יִנְהַגְךָ יְדוּהָ

given over to your enemies, and you will have no savior. (32) Your sons and your daughters will be given over to another people: your very eyes will see [this] and long for them the whole day, but you will be powerless. (33) A people unknown to you will eat up the fruit of your ground and all your toil. You will be only wronged and crushed all the days. (34) You will go insane from the vision before your eyes that you will behold. (35) The Lord will smite you on the knees and on the thighs with a terrible skin eruption from which you will be unable to be cured; [it will eventually cover you] from the sole of your foot to the top of your head. (36) The Lord will bring you [together with] your king whom you will have established over you, to a nation unknown to you or your fathers; and there, you will serve other deities [made] of wood and stone. (37) And you will become an [object of] astonishment, an example, and a topic

RASHI

רש"י

(32) וְכָלוּת אֲלֵיהֶם — Means: [Your eyes] will longingly look out for the return of your children, but they will not come back. The expression כָּלִיּוֹן עֵינַיִם refers to hoping for a certain event, which never takes place.

(לב) וְכָלוּת אֲלֵיהֶם. מִצְפּוֹת אֲלֵיהֶם שְׁיָשׁוּבוּ וְאִינִם שָׁבִים. כָּל תּוֹחֶלֶת שְׂאִינָה בָּאָה קְרוּיָה כָּלִיּוֹן עֵינַיִם:
 (לז) לְשִׁמָּה. כְּמוֹ תַמָּהוֹן אֲשֶׁר אֲשִׁטּוֹרְדִישׁוֹן (דַּעַר שְׂרָאקֶקֶן וְעֵרֶעֶן, פֶּעֶרְטוּמִמֶּעֶלְט וְעֵרֶעֶן) כָּל

(37) לְשִׁמָּה — [This word is] similar to תַמָּהוֹן [meaning astonishment] etourdison in Old French.

שְׁמָה: וְתִהְיֶה לְצִדּוֹ לְמִתְלֵי וּלְשׁוּעֵי בְּכָל עַמּוּמֵיא דִּי יִדְבְּרִנּוּ יִי לְתַמְנָן: **לח** זָרַע רַב תּוֹצִיא
הַשָּׂדֶה וּמַעֲט תִּאָּסֵף כִּי יַחְסְלֻנוּ הָאֲרָבָה: בַּר זָרַע סָגִי תִּפְקֹד לְחַקְלָא וְזָעַר
 תִּכְנוּשׁ אֲרֵי יַחְסְלִנָּה גּוֹבָא: **לט** בְּרָמִים תִּטָּע וְעַבְדָּתָ וְיִין לֹא-תִשְׁתֶּה וְלֹא
 תִּאָּגֵר כִּי תֹאכְלֻנוּ הַתִּלְעָת: בְּרָמִין תִּצּוּב וְתִפְלַח וְחִמְרָא לֹא תִשְׁתִּי וְלֹא תִכְנוּשׁ
 אֲרֵי תִיכְלִנָּה תִלְעָתָא: **מ** וַיְהִי לָךְ בְּכָל-גְּבוּלְךָ וְשֹׁמֵן לֹא תִסּוּךְ כִּי
 יִשָּׁל וַיִּתְּךָ: וַיִּתֵּן יְהוֹן לָךְ בְּכָל תַּחֲוּמֶךָ וּמִשְׁחָא לֹא תִסּוּךְ אֲרֵי יִתְרוֹן וַיִּתֵּיךְ: **מא** בָּנִים
 וּבָנוֹת תּוֹלִיד וְלֹא-יִהְיוּ לָךְ כִּי יִלְכוּ בַּשָּׂבִי: בָּנִין וּבָנִין תּוֹלִיד וְלֹא יְהוֹן לָךְ
 אֲרֵי יִהְיוּ בַּשָּׂבִי: **מב** כָּל-עֵצֶךָ וּפְרֵי אֲדָמָתְךָ יִירֶשׁ הַצִּלְצַל: כָּל אֵילָנְךָ

of discussion, among all the peoples to whom the Lord will lead you. (38) You will take much seed out to the field, yet you will gather in little, for the locusts will devour it. (39) You will plant vineyards and work [them], but you will neither drink of [their] wine, nor gather [the grapes], because the worms will devour them. (40) You will have olive trees throughout all your boundaries, but you will not anoint with [their] oil, because your olives will drop off. (41) You will bear sons and daughters, but you will not have them, because they will go into captivity. (42) All your trees and all the fruit of your ground will become

רש"י

RASHI

[Thus, the meaning here is:] whoever sees you will be astonished about you. **An example** — I.e., when some terrible trouble will befall an individual, people will say: "This is like the trouble that happened to them [i.e., that people Israel]!" — **ולשנינה** — [This word has the same root as] (Deuteronomy 6:7), "And you will teach them (ושננתם) [... and speak of them." That is,]

הַרְוָא אוֹתָךְ יִשּׁוּם עֲלֶיךָ: **לְמַשַּׁל**. כְּשֶׁתְּבֹא מִכָּה רָעָה עַל אָדָם יֹאמְרוּ זֶה דּוֹמֶה לְמַכַּת פְּלוֹנִי: **וּלְשִׁנִּינָה**. לְשׁוֹן וְשִׁנְתָּם יִדְבְּרוּ בָּךְ וְכֵן תִּגְרוֹמוּ וּלְשׁוּעֵי לְשׁוֹן סְפוּר וְאַשְׁתַּעֲי: (לח) **יַחְסְלֻנוּ**. יִכְלֻנוּ וְעַל שֵׁם כֶּךָ נִקְרָא חֲסִיל שֶׁמֶכְלָה אֶת הַכֹּל: (מ) **כִּי יִשָּׁל**. יִשִּׁיר פְּרוֹתָיו לְשׁוֹן וְנָשַׁל הַבְּרָזִל: (מב) **יִירֶשׁ הַצִּלְצַל**. יַעֲשֶׂנוּ הָאֲרָבָה רֶשׁ מִן הַפְּרִי: **יִירֶשׁ**. יַעֲנִי: **הַצִּלְצַל**. מִין אֲרָבָה וְאִי אֶפְשֶׁר לְפָרֶשׁ יִירֶשׁ לְשׁוֹן

וּלְשׁוּעֵי, people will speak about you. The Targum translates this word in the same way, namely: **יַחְסְלֻנוּ** — Means: [The locusts] will consume it. And because [the word **חַסַּל** means to consume], the locust is also called **חַסִּיל** (see e.g., Joel 1:4), for it consumes everything [in its path] (Yerushalmi Taanit 3:6). (40) **כִּי יִשָּׁל** — Means [the olive tree] will shed its fruit. This is similar to the verb (Deuteronomy 19:5), "and the iron flew off [or slipped off] (וּנְשַׁל)." (42) **יִירֶשׁ הַצִּלְצַל** — [The word **יִירֶשׁ** stems from the word **רֶשׁ**, which means destitute or devoid. Thus, the verse here means that] the locusts will cause the tree to be devoid of fruit. [Therefore,] **יִירֶשׁ** [has the meaning here] as **יַעֲנִי** [which means: Making it destitute]. **הַצִּלְצַל** — This refers to a [particular] species of locust [which makes a loud sound (צִלְצִיל)]. Now, [regarding the word

וּבֹאֵא דְאַרְעֶךָ יִחְסַנְנָה סִקָּאָה: מג הַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ יַעֲלֶה עֲלֶיךָ מַעֲלָה
 מַעֲלָה וְאַתָּה תֵרֵד מִטָּה מִטָּה: תוֹתֵב עָרַל דִּי בֵינְךָ יְהִי סְלִיק עֵיל מִנֶּךָ לַעֲלֹא
 לַעֲלֹא וְאַתָּה תִּהְיֶה נֶחֱת לְתַחְתָּא לְתַחְתָּא: מד הוּא יִלּוֹךְ וְאַתָּה לֹא תִלּוֹנֵי הוּא
 יִהְיֶה לְרֹאשׁ וְאַתָּה תִּהְיֶה לְזַנָּב: הוּא יוֹזַפְנָךְ וְאַתָּה לֹא תוֹזַפְנָה הוּא יְהִי לְתַקִּיף
 וְאַתָּה תִּהְיֶה לְחֻלַּשׁ: מה וּבָאוּ עֲלֶיךָ כָּל-הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וְיִרְדְּפוּךָ וְהִשְׁיִגוּךָ
 עַד הַשְׁמֹדֶךָ כִּי-לֹא שָׁמַעַתָּ בְּקוֹל יְדוֹנָה אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁמֵר מִצְוֹתָיו
 וְחֻקֹּתָיו אֲשֶׁר צִוָּךְ: וַיִּיתֶנּוּ עֲלֶיךָ כָּל לְוִטֵּיָא הָאֵלִין וְיִרְדְּפִנְךָ וְיִדְבְּקִנְךָ עַד דְּתַשְׁתַּצִּי
 אֲרִי לֹא קִבְּלָתָא לְמִימְרָא דִּי אֱלֹהֶךָ לְמַטֵּר פְּקוּדוּהִי וְקִימּוּהִי דִּי פְקָדֶךָ: מו וְהָיוּ בְּךָ לְאוֹת
 וּלְמוֹפֶת וּבְזִרְעֶךָ עַד-עוֹלָם: וַיְהוֹן בְּךָ לְאֵת וּלְמוֹפֶת וּבְבִנְיָךְ עַד עָלַם: מז תַּחַת
 אֲשֶׁר לֹא-עֲבַדְתָּ אֶת-יְדוֹנָה אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבב מֵרַב כָּל:
 חֻלְךָ דִּי לֹא פִלְחָתָא קָדָם יי אֱלֹהֶךָ בְּחֻדּוֹא וּבְשִׁפּוּרִית לְבָא מִסְגִּי כְּלָא: מח וְעֲבַדְתָּ
 אֶת-אִיְבֶיךָ אֲשֶׁר יִשְׁלַחְנוּ יְדוֹנָה בְּךָ בְּרָעַב וּבְצָמָא וּבְעִירָם

destitute by the noisy locusts. (43) The stranger who is among you will arise above you, higher and higher, while you will descend lower and lower. (44) He will lend to you, but you will not lend to him. He will be at the head, while you will be at the tail. (45) All these curses will befall you, pursuing you and overtaking you to destroy you — because you did not listen to the voice of the Lord your God, to observe His commandments and statutes which He had commanded you. (46) And they will be as a sign and a wonder, upon you and your offspring, forever, (47) Because you did not serve the Lord your God with happiness and with gladness of heart, when [you had an] abundance of everything. (48) Therefore you will serve your enemies, whom the Lord will send against you, [when you are] in famine, thirst, destitution, and lacking

RASHI

רש"י

יְרוּשָׁה שָׂאֵם כֵּן הָיָה לוֹ לְכַתּוֹב יִירָשׁ וְלֹא לְשׁוֹן יִירֶשׁ, [it must not be understood as denoting inheritance,] for in that case, the verse would have written: יִירֶשׁ [i.e., with a different vocalization]. Similarly, it should

יְרוּשָׁה וְגִירוּשִׁין שָׂאֵם כֵּן הָיָה לוֹ לְכַתּוֹב יִירֶשׁ: (מ) מֵרַב כָּל. בְּעוֹד שֶׁהָיָה לָךְ כָּל טוֹב:

also not be understood to mean הוֹרֶשָׁה, “dispossession,” for in that case, the verse would have written: יוֹרֶשׁ. [Rather, the word means “to make destitute, devoid,” as explained above.] (47) מֵרַב כָּל — [literally, “from an abundance of everything.” Here, the meaning is: Because you did not serve the Lord] when you still had all the good things.

וּבַחֲסֶר כָּל וְנָתַן עַל בְּרֹזֶל עַל-צִוְּאָרְךָ עַד הַשְּׁמִידוֹ אֹתָךְ: וְתַפְלֹחַ
 יֵת בְּעָלֶי דְּבִבְךָ דִּי יִגְרַנָּה יִי בְּךָ בְּכַפְנָא וּבְצַחוּתָא וּבְעֵרְטִילִיתָאֵו בְּחִסְרֵי כָּלָא וְיִתֵּן נִיר פְּרוֹזְלָא
 עַל צִוְּאָרְךָ עַד דִּישִׁיבִי יִתְךָ: מט **יֵשָׁא יְדוּהָ עָלֶיךָ גּוֹי מֵרַחֵק מִקְצֵה הָאָרֶץ
 כַּאֲשֶׁר יֵדְאָה הַנֶּשֶׁר גּוֹי אֲשֶׁר לֹא-תִשְׁמַע לְשׁוֹנוֹ:** יִיתִי יִי עֲלֶיךָ עִם מֵרַחֵק
 מִסִּפֵּי אֶרֶעָא כְּמָא דִּי מִשְׁתְּדִי נִשְׂרָא עֲמָא דִּי לֹא תִשְׁמַע לִישְׁנָה: נ **גּוֹי עֹז פָּנִים אֲשֶׁר
 לֹא-יֵשָׁא פָּנִים לְזֻקָּן וְנֶעֱר לֹא יָחֹן:** עִם תִּקִּיף אִפִּין דִּי לֹא יִסֵּב אִפִּין לְסָבָא
 וְעַל יִנְקָא לֹא מֵרַחֵם: נא **וְאָכַל פְּרִי בְהֶמְתֶּךָ וּפְרִי-אֲדָמָתְךָ עַד הַשְּׁמִידָךְ
 אֲשֶׁר לֹא-יֵשְׁאִיר לְךָ דָּגֶן תִּירוֹשׁ וַיִּצְהָר שֹׁגֵר אֶלְפִיךָ וְעִשְׂתֶּרֶת
 צֹאנֶךָ עַד הָאֲבִידוֹ אֹתָךְ:** וְיִיכּוֹל וְלָדָא דְּבַעֲיָךָ וְאִבָּא דְּאַרְעֶךָ עַד דְּתִשְׁתַּצִּי דִּי לֹא
 יִשְׂאֵר לְךָ עֲבוּרָא חֲמָרָא וּמִשְׁחָא בְּקָרִי תוֹרִיךָ וְעֵדְרִי עֲנָךְ עַד דִּיוֹבֵד יִתְךָ: נב **וְהֵצֵר לְךָ
 בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ עַד רֹדֶת חֲמַתֶּיךָ הַגְּבַהֶת וְהַבְּצֻרוֹת אֲשֶׁר אַתָּה בֹטָח
 בָּהֶן בְּכָל-אַרְצְךָ וְהֵצֵר לְךָ בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ בְּכָל-אַרְצְךָ אֲשֶׁר נָתַן**

everything, and he will place an iron yoke upon your neck, until he has destroyed you. (49) The Lord will bring upon you a nation from afar, from the end of the earth, as the eagle swoops down — a nation whose tongue you do not comprehend, (50) A brazen nation, which will not respect the elderly, nor show favor to the young. (51) They will eat the fruit of your livestock and the fruit of your ground, until they destroy you. They will not leave you anything over of the grain, wine, oil, calves of your cattle or sheep of your flock, until they annihilate you. (52) And they will besiege you in all your gates, until your high and fortified walls — in which you trust — come down, throughout all your land. And they will besiege you in all your gates throughout all your land, which the

RASHI

רש"י

(49) **As the eagle swoops down** — *I.e., suddenly and successfully. The horses [of this enemy nation] will ride lightly [and swiftly, to catch you].* **לֹא תִשְׁמַע לְשׁוֹנוֹ** — [Literally, “You will not hear his language,” meaning here:] You will not recognize or comprehend

(מט) **כַּאֲשֶׁר יֵדְאָה הַנֶּשֶׁר.** פְּתָאוּם, וְדָרָךְ מַצְלַחַת וְיִקְלֻוּ סוּסֵי: **לֹא תִשְׁמַע לְשׁוֹנוֹ.** שְׁלֹא תִכִּיר לְשׁוֹנוֹ. וְכֵן תִּשְׁמַע חִלּוּם לְפָתוֹר אוֹתוֹ וְכֵן כִּי שִׁמְעַת יוֹסֵף אֵינִיטִידֵר”י בִּלְע”ז (פֶּעֶרשְׁטֵטֶען): (נב) **עַד רֹדֶת חֲמַתֶּיךָ.** לְשׁוֹן רָדִי וְכִבּוּשׁ:

its language. We find a similar expression in Scripture (Genesis 41:15), “you can understand (תִּשְׁמַע) a dream, to interpret it.” Also (Genesis 42:23), “[but they did not know] that Yosef understood (שִׁמְעָה).” Entendre in Old French. (52) **עַד רֹדֶת חֲמַתֶּיךָ** — [The word רֹדֶת here stems from the root רָדִי וְכִבּוּשׁ,] denoting subjugation and conquest.

יְדוּהָ אֱלֹהֶיךָ לָךְ: וַיַּעַק לְךָ בְּכָל קְרוֹיֶיךָ עַד דִּיכַבֵּשׁ שׁוּרֶיךָ רַמְיָא וּכְרִיכֵיָא דִּי אֶתְרַחֵץ
 לְאַשְׁתְּזַבָּא בְּהוּן בְּכָל אַרְעָךָ וַיַּעַק לְךָ בְּכָל קְרוֹיֶיךָ בְּכָל אַרְעָךָ דִּי יֵהֵב יְיָ אֱלֹהֶיךָ לָךְ: נג וְאֶכְלֹת
 פְּרִי-בִטְנְךָ בֶּשֶׂר בְּנֶיךָ וּבִנְתֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן-לָךְ יְדוּהָ אֱלֹהֶיךָ
 בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר-יֵצֵיק לָךְ אִיבֶיךָ: וְתִיכּוֹל וּלְדָא דְמַעֲדָא בֶּשֶׂר בְּנֶיךָ
 וּבִנְתֶיךָ דִּי יֵהֵב לָךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּצִירָא וּבְעֻקְתָּא דִּיַּעַק לָךְ סְנָאךָ: נד הָאִישׁ הָרַךְ בֶּךָ
 וְהָעֲנָג מֵאֵד תִּרְעַ עֵינָו בְּאָחִיו וּבְאִשְׁתּוֹ חֵיקוֹ וּבִיתֵר בְּנָיו אֲשֶׁר
 יוֹתִיר: גכָּרָא דְרַפִּיךָ בֶּךָ וְדַמְפְּנָק לְחֵדָא תִּבְאֵשׁ עֵינָהּ בְּאָחוּהִי וּבְאַתַּת קִימָהּ וּבִשְׂאָר בְּנוֹהִי
 דִּי יִשְׂאָר: נה מִיתַת | לְאַחַד מֵהֶם מִבֶּשֶׂר בְּנָיו אֲשֶׁר יֹאכֵל מִבְּלִי

Lord your God has given you. (53) And during the siege and the desperation which your enemies will bring upon you, you will eat the fruit of your abdomen — the flesh of your sons and daughters, whom the Lord your God has given you. (54) The most tender and delicate man among you, will spite his own brother and the wife of his embrace and his surviving children, (55) From giving to any one of them from the flesh of his children that he is eating, because not

RASHI

רש"י

(53) And during the seige and desperation ... you will eat the fruit of your abdomen the flesh of your sons — *Because the enemies will besiege the city, this will cause desperation, [since] the distress of famine will result.* (54) The most tender and delicate man among you — *This is referring to the same person, who is both tender and delicate. These terms denote a pampered existence. The fact that these two expressions refer to the same person is*

(נג) וְאֶכְלֹת וְגו' בֶּשֶׂר וְגו' בְּמִצּוֹר. מִחֲמַת שְׂיָהִי צָרִים עַל הָעִיר וְיִהְיֶה שָׁם מִצּוֹק עֻקַּת רַעְבוֹן: (נד) הָרַךְ בֶּךָ וְהָעֲנָג. הוּא הָרַךְ הוּא הָעֲנָג לְשׁוֹן פְּנוּק וּמִהֶתְעַנֵּג וּמִרָךְ מוֹכִיחַ עֲלֵיהֶם שְׂשֻׁנֵיהֶם אֶחָד אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מְפֻזָּק וְדַעְתּוֹ קָצָה בְּדָבָר מֵאוּס יִמְתַּק לוֹ לְרַעְבוֹנוֹ בֶּשֶׂר בְּנָיו וּבִנּוֹתָיו עַד כִּי תִרְעַ עֵינָו בְּבָנָיו הַנּוֹתָרִים מִתַּת לְאַחַד מֵהֶם מִבֶּשֶׂר בְּנָיו אֲחֵיהֶם אֲשֶׁר יֹאכֵל. דָּבָר אַחֵר הָרַךְ בֶּךָ הָרַחֲמָנִי וְרַךְ הַלֵּב מְרֹב רַעְבֻּנוֹת יִתְאַכְּרוּ וְלֹא יִתְּנוּ מִבֶּשֶׂר בְּנֵיהֶם הַשְׁחוּטִים לְבָנֵיהֶם הַנּוֹתָרִים: (נו) תִּרְעַ עֵינָהּ בְּאִישׁ

proved by their use together (in verse 56), when it says, "ומההתענג ומרך, "for delicateness and tenderness" [referring to the same person]. [And here, the verse tells us that] despite the fact that this man is so pampered and that he normally cannot tolerate anything repugnant, nevertheless, the flesh of his sons and daughters will appear sweet to him as a result of his [intense] hunger. And it will reach a stage where he will spite the remaining children, by denying any of them the flesh of his son, their sibling, that he would come to eat. Another explanation of הָרַךְ בֶּךָ: The merciful and tenderhearted will become cruel because of the intense hunger, and they will not give out the flesh of their slaughtered children to their remaining children. (56) Will spite the husband of her embrace and her own son and

הַשְׂאִיר-לוֹ כָּל בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר יֵצֵק לָךְ אִיבֶךָ בְּכָל-
 שְׁעָרֶיךָ: מִלְּמַתָּן לְחַד מִנְהוֹן מִבֶּשֶׁר בְּנוֹהֵי דֵי יִיכּוֹל מִדָּלָא אֲשֶׁתְּאֵר לָהּ כִּלְא בְּצִירָא וּבְעֻקְתָּא
 דֵּי יַעֲקֹב לָךְ סְנָאָךְ בְּכָל קְרוֹיֶךְ: נ וְהָרְפָה בְּךָ וְהִעֲנֶגְהָ אֲשֶׁר לֹא-נִסְתָּה
 כַּף-רַגְלָהּ הֵצֵג עַל-הָאָרֶץ מִהֲתַעֲנֵג וּמִרְךָ תִּרַע עֵינָהּ בְּאִישׁ
 חִיקָהּ וּבִבְנֶהּ וּבִבְתָּהּ: דְּרַפִּיכָא בְּךָ וּדְמִפְנָקָא דֵּי לֹא נְסִיאת פִּרְסַת רַגְלָהּ לְאַחֲתָא עַל
 אֲרַעָא מִמִּפְנָקוֹ וּמִרַפִּיכּוֹ תִּבְאֵשׁ עֵינָהּ בְּגִבֵּר קִימָהּ וּבִבְרָהּ וּבִבְרִיתָהּ: נ וּבְשִׁלִּיתָהּ הַיּוֹצֵת |
 מִבֵּין רַגְלֶיהָ וּבִבְנֶיהָ אֲשֶׁר תֵּלֵד תֵּלֵד כִּי-תֹאכְלֶם בַּחֲסֹר-כָּל בַּסֶּתֶר
 בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר יֵצֵק לָךְ אִיבֶךָ בְּשְׁעָרֶיךָ: וּבְזֶעַר בְּנָהּא דִּיפְקוֹן
 מִנָּהּ וּבִבְנָהּא דֵּי תֵּלֵד אֲרִי תִיכְלֶנּוּן בַּחֲסִירוֹת כִּלְא בַּסֶּתֶרָא בְּצִירָא וּבְעֻקְתָּא דֵּי יַעֲקֹב לָךְ סְנָאָךְ
 בְּקְרוֹיֶךְ: נח אִם-לֹא תִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת
 הַפְּתִיבִים בַּסֶּפֶר הַזֶּה לִירְאָה אֶת-הַשֵּׁם הַנִּכְבֵּד וְהַנּוֹרָא הַזֶּה אֶת
 יְדוֹהָ אֱלֹהֶיךָ: אם לֹא תִשְׁר לְמַעַבְדַּד יֵת כָּל פִּתְגָמֵי אוּרִיתָא הָדָא דְכְּתִיבִין בַּסֶּפֶרָא הָדִין
 לְמַדְחַל יֵת שְׁמָא יִקְרֵא וּדְחִילָא הָדִין הָדִין יֵת יִי אֱלֹהֶיךָ: נט וְהִפְלֵא יְדוֹהָ אֶת-מִכְתָּרָךְ

a thing would remain for him in the siege and in the desperation which your enemies will bring upon you, in all your gates. (56) The tender and delicate women among you, who would not venture to set down her foot upon the ground for delicateness and tenderness, will spite the husband of her embrace and her own son and daughter, (57) And the babies who come out from between her legs, and her own children whom she will bear — when she will eat them in secret, out of lacking everything, and because of the siege and the desperation which your enemies will bring upon you, in your gates. (58) If you will not observe to fulfill all the words of this Torah, which are written in this scroll, [so as] to fear this Glorious and Awesome Name — The Lord your God, (59) Then the Lord [will bring upon] you and your offspring uniquely [horrible]

RASHI

רש"י

daughter — [Referring to her] grown-up [children. While the expression: (57) ובשלייתה — Refers to the small children. She will spite all of them [the elder and the

חִיקָהּ וּבִבְנֶהּ וּבִבְתָּהּ. הַגְדוּלִים: (נ) וּבְשִׁלִּיתָהּ. בְּנֵיהָ הַקְטָנִים, בְּכָלן תִּהְיֶה עֵינָהּ צָרָה, כְּשֶׁתֹּאכַל אֶת הָאֶחָד מֵלֶתֶן לְאִשְׁרָא אֶצְלָהּ מִן הַבֶּשֶׂר: (נט) וְהִפְלֵא

younger children] by denying those who are still with her, the flesh of the one she is eating. (59) והפלא ה' את מכתך — [The Lord will bring upon you plagues which are] more

וְאֵת מַכּוֹת זֶרַעְךָ מַכּוֹת גְּדֻלָּת וְנֹאמָנוֹת וְחֲלִים רָעִים וְנֹאמָנִים:
 וַיִּפְרֹשׁ יי ית מַחֲתָךְ וַיֵּת מַחַת בְּנִיד מַחֲן רַבְרָבָן וּמַהִימָנָן וּמַכְתָּשִׁין בִּישִׁין וּמַהִימָנִין: ^ו וְהַשִּׁיב
 בְּךָ אֶת כָּל-מִדּוּה מִצָּרִים אֲשֶׁר יִגְרֶת מִפְּנֵיהֶם וּדְבִקוּ בְּךָ: וַיֵּתֵב בְּךָ
 ית כָּל מַכְתָּשִׁי מִצָּרִים דִּי דַחֲלָתָא מִקְדָּמִיהוֹן וַיִּדְבִּקוּן בְּךָ: ^{סא} גַּם כָּל-חֲלִי וְכָל-מַכָּה
 אֲשֶׁר לֹא כָתוּב בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הִזָּאת יַעֲלֶם יְדוּהָ עָלֶיךָ עַד
 הַשְּׁמִדָּךְ: אַף כָּל מֵרַע וְכָל מַחָא דִּי לֹא כְתִיבִין בְּסֵפֶרָא דְאֻרִּיתָא הָדָא יִתְנֹון יי עָלֶךָ עַד
 דִּישְׁתַּצֶּךָ: ^{סב} וְנִשְׁאַרְתֶּם בְּמִתִּי מַעֲט תַּחַת אֲשֶׁר הֵייתֶם כְּכֹכְבֵי
 הַשָּׁמַיִם לְרֹב כִּי-לֹא שְׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְדוּהָ אֱלֹהֶיךָ: וְתִשְׁתַּאֲרוּן
 בְּעַם זֶעַר חֲלָף דִּי הָיִיתוֹן כְּכֹכְבֵי שָׁמַיָא לְמַסְגֵּי אָרִי לֹא קִבְּלָתָא לְמִימְרָא דִּי אֱלֹהֶךָ:

plagues — terrible and unyielding plagues, and evil and unyielding diseases. (60) And He will bring back upon you all the diseases of Egypt which you dread, and they will cling to you. (61) Also, the Lord will bring upon you every disease and plague which is not written in this Torah scroll, until you are destroyed. (62) And you will remain few in number, whereas you were once as numerous as the stars of the heaven — because you did not listen to the voice

RASHI

remarkable and more distinguishable than any of the other plagues. **וְנֹאמָנוֹת** — [Literally “faithful.”] That is to say, these plagues will “faithfully” chastise you [and will “faithfully”] fulfill their [Divine] mission. (60) [And He will bring back upon you all of the diseases of Egypt] which you dread — [You dread] those diseases [as follows:] When Israel saw the weird plagues that befell Egypt, they were

afraid of them, i.e., they were afraid lest these plagues would also befall them. You should know [warns God] as it is written (Exodus 15:26), “If you will surely listen [to the voice of the Lord your God ...] then I shall not place upon you any diseases which I placed upon Egypt” [but if you do not listen, I will place them upon you! Israel feared those plagues, so God used precisely those plagues as a threat, because] one can only instill fear into a person, through something that he fears. (61) **יַעֲלֶם** — is derived from the word עלייה, denoting “going up” [thus “will bring upon you”]. (62) **And you will remain few in number** — Instead

רש"י

ה' אֶת מַכְתָּךְ. מופלאות ומובדלות משאר מכות: **וְנֹאמָנוֹת**. לִיפְרָךְ לְקִים שְׁלִיחוֹתֶם: (ס) אֲשֶׁר יִגְרֶת מִפְּנֵיהֶם. מִפְּנֵי הַמַּכּוֹת כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל רֹאִים מַכּוֹת מִשּׁוֹנוֹת הַבָּאוֹת עַל מִצְרַיִם הָיוּ יֹרְאִים מֵהֶם שֶׁלֹא יָבוֹאוּ גַם עֲלֵיהֶם תִּדְעַ שְׁכֵן כְּתוּב וְהָיָה אִם שָׁמוּעַ תִּשְׁמַע וְגו' כָּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שָׁמְתִי בְּמִצְרַיִם לֹא אֲשִׁים עָלֶיךָ. אֵין מִיִּרְאִין אֶת הָאָדָם אֲלֹא בְּדָבָר שֶׁהוּא יֹגֵר מִמֶּנּוּ: (סא) יַעֲלֶם. לָשׁוֹן עָלֶיהָ: (סב) וְנִשְׁאַרְתֶּם בְּמִתִּי מַעֲט תַּחַת וְגו'. מוּעָטִין חֲלוּף

וְהָיָה כַּאֲשֶׁר-שָׂשׂ יְדוּהָ עֲלֵיכֶם לְהִיטִיב אֶתְכֶם וּלְהַרְבּוֹת אֶתְכֶם כֵּן יַשִּׁישׁ יְדוּהָ עֲלֵיכֶם לְהַאֲבִיד אֶתְכֶם וּלְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם וּנְסַחֲתֶם מֵעַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר-אַתָּה בָּא-שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: וַיְהִי כַּמָּא דְחַדְיִי
 יְיָ עֲלֵיכֶם לְאוֹטָבָא יִתְכּוֹן וּלְאַסְגָּאָה יִתְכּוֹן כֵּן יַחְדִּי יְיָ עֲלֵיכֶם לְאוֹבְדָא יִתְכּוֹן וּלְשַׁצָּאָה יִתְכּוֹן
 וְתַטְלִטְלוֹן מֵעַל אֶרְעָא דְאַתָּה עָלִיל לְתַמְן לְמִירְתָּהּ: סד וְהַפִּיצְךָ יְדוּהָ בְּכָל-הָעַמִּים
 מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד-קְצֵה הָאָרֶץ וְעַבְדְּתָ שֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר
 לֹא-יָדַעְתָּ אֶתָּה וְאֲבֹתֶיךָ עֵץ וְאֶבֶן: וַיְבַדְּרֶנָּךְ יְיָ בְּכָל עַמְמֵיָא מְסִיפֵי אֶרְעָא
 וְעַד סִיפֵי אֶרְעָא וְתַפְלַח תַּמְן לְעַמְמֵיָא פְּלַחֵי טַעוּתָא דִּי לֹא יָדַעְתָּ אֶת וְאֲבֹהֶתְךָ אֶעָא וְאֶבְנָא:
 וּבַגּוֹיִם הָהֵם לֹא תִרְגִּיעַ וְלֹא-יִהְיֶה מְנוּחַ לְכַף-רַגְלְךָ וְנָתַן

of the Lord your God. (63) And it will be, just as the Lord rejoiced over you to do good for you and to increase you — so will the Lord rejoice over you to annihilate you and to destroy you. And you will be uprooted from the land which you enter therein, to possess it. (64) And the Lord will scatter you among all the nations, from one end of the earth to the other, and there you will serve other deities unknown to you or your fathers, [deities made of] wood and stone. (65) And among those nations, you will not be calm, nor will your foot find rest.

RASHI

רש"י

of being numerous ["as the stars of the heaven"], you will be few [in number].

(63) **So will the Lord rejoice** — I.e., "so will He make your enemies rejoice over you, to annihilate you." [The Gemara further explains, But the Holy One Blessed is He will

not rejoice himself. From here, we learn that the Holy One Blessed is He does not rejoice over the downfall of the wicked, for in our verse, it does not say that God will יָשׁוּשׁ in the simple conjugation, but rather יַשִּׁישׁ in the causative conjugation. That is, God will make others rejoice over your downfall, because you acted wickedly, while He himself will not personally rejoice over your downfall. Nevertheless, when it comes to the righteous undergoing a happy fate, then God Himself indeed rejoices, as indicated by our verse here, "just as the Lord rejoiced (שָׂשׂ) over you to do good for you" where the verb שָׂשׂ is in the simple conjugation, for God rejoices Himself here (Megillah 10b).] וּנְסַחֲתֶם — denotes uprooting. Similar to this is the verse (Proverbs 15:25), "The Lord will uproot (יִסַּח) the house of the arrogant." (64) **And there you will serve other deities** — [Here the verse is] not referring to actual idolatry, but rather, as the Targum translates it: [Serving those who practice idolatry, by] paying customs and polltaxes to idolatrous priests. (65) **לא תרגיע** — Means [as the Targum translates it:]

מְרַבִּין: (סג) כֵּן יַשִּׁישׁ ה'. אֶת אוֹיְבֵיכֶם עֲלֵיכֶם לְהַאֲבִיד וְגו': וּנְסַחֲתֶם. לְשׁוֹן עֲקִירָה וְכֵן בֵּית גְּאִים יִסַּח ה': (סד) וְעַבְדְּתָ שֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים. כְּתַרְגוּמוֹ, לֹא עֲבֹדֶת אֱלֹהִים מִמֶּשׁ אֲלָא מַעֲלִים מִסּוּ וְגוּלְגִלִּיּוֹת לְכּוֹמְרֵי עֲבֹדֶת כּוֹכְבִּים: (סה) לֹא תִרְגִּיעַ. לֹא תִנּוּחַ

יְדֹהָ לָךְ שֵׁם לֵב רָגַז וְכִלְיוֹן עֵינַיִם וְדַאֲבוֹן נֶפֶשׁ: וּבַעֲמִמָּיָה הָאֲנֹן לֹא
 תְּנוּחַ וְלֹא יֵהָא מִנַּח לְפָרֶסֶת רִגְלֶךָ וַיִּתֵּן יְיָ לָךְ תִּמְנָן לֵב דְּחַל וְחִשְׁכַת עֵינַיִן וּמִפְתָּח נֶפֶשׁ: ¹⁰ וְהָיָה
 חֲלִידָךְ תִּלְאִים לָךְ מִנְּגִיד וּפְחַדְתָּ לַיְלָה וַיּוֹמֵם וְלֹא תֵאֱמִין בַּחַיִּיד:
 וַיְהוֹן חַיִּיד תִּלְן לָךְ מִקְבֵּל וְתֵהִי תוֹה לַיְלִיָּה וַיִּמָּא וְלֹא תֵהִימִין בַּחַיִּיד: ¹⁰ בִּבְקָר תֵּאֱמַר
 מִי־יִתֵּן עָרֵב וּבַעֲרֵב תֵּאֱמַר מִי־יִתֵּן בֶּקֶר מִפֶּחַד לְבַבְךָ אֲשֶׁר

There, the Lord will give you a trembling heart, dashed hopes, and a depressed soul. (66) And your life will hang in suspense before you. You will be in fear night and day, and you will not believe in your life. (67) Because of the fear in your heart which you will experience and because of the sights that you will behold, you will say in the morning, If it were only evening! While in the

RASHI

רש"י

"You will not rest." Similar to this is the verse (Isaiah 28:12), "This is the rest (המרגעה)." **לֵב רָגַז** — Means a trembling heart, as the Targum renders דחיל (fearful, trembling). It is a similar [expression used] in the verse (Isaiah 14:9), "The she-ol beneath trembles (רגזה) for you;" and (Exodus 15:14), "The peoples heard and trembled (ירגזון);" and (II Samuel 22:8), "The foundations of heaven trembled (ירגזו)."

כְּמוֹ זֹאת הַמִּרְגָּעָה: **לֵב רָגַז**. לֵב חָרָד כְּתִרְגוּמוֹ דְּחִיל כְּמוֹ שְׁאוּל מִתַּחַת רִגְזָה לָךְ. שְׁמַעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן. מוֹסְדוֹת הַשָּׁמַיִם יִרְגְּזוּ: וְכִלְיוֹן עֵינַיִם. מִצָּפָה לִישׁוּעָה וְלֹא תֵבֵא: (10) חַיִּיד תִּלְאִים לָךְ. עַל הַסָּפֶק. כָּל סָפֶק קָרוֹי תִּלְיָה, שְׁמָא אָמוּת הַיּוֹם בַּחֲרֵב הֵבֵא עֲלֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ דָּרְשׁוּ, זֶה הַלּוֹקֵחַ תְּבוּאָה מִן הַשּׁוּק: וְלֹא תֵאֱמִין בַּחַיִּיד. זֶה הַסּוֹמֵךְ עַל הַפִּלְטָר: (10) בִּבְקָר תֵּאֱמַר מִי יִתֵּן עָרֵב. וַיְהִיָּה הָעָרֵב שֶׁל אִמָּשׁ: וּבַעֲרֵב תֵּאֱמַר מִי יִתֵּן בֶּקֶר. שֶׁל שְׁחֲרִית

עֵינַיִם וְכִלְיוֹן עֵינַיִם — Means hoping for a salvation, but it never comes. (66) **Your life will hang in suspense** — Because of uncertainty. Any doubt is denoted by the term תלוי ("suspended"). [Here, the doubt is that you will constantly think:] "Perhaps I will die today by the sword that is befalling us." Our Rabbis explain this verse allegorically to refer to one who purchases produce from the marketplace. [That is, he relies directly on the market place for his sustenance, with the risk that if there is no produce in the market one time, he will not have provisions. Thus, his life "hangs in suspense."] **You will not believe in your life** — [The allegory here,] refers to one who relies on the upon the shopkeeper [for his sustenance. This curse, therefore, represents a level of trust far worse than the one who relies upon the marketplace. A person can take provisions from the marketplace to last for a long time, but one who relies upon the middleman is at further risk of not receiving sustenance] (see Menahot 103b). (67) **You will say in the morning, If it were only evening!** — I.e., if it were only yesterday evening! [This shows us that the trouble will be worse in the morning, that you will yearn for the previous evening] (Sotah 49a). **While in the evening you will say, If it were only morning!** — I.e., if it were only morning of that day! Thus, the trouble will

תִּפְחֹד וּמִמְרָאָה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה: בְּצִפְרָא תִימַר מִן יָתֵן רַמְשָׁא וּבְרַמְשָׁא
 תִימַר מִן יָתֵן צִפְרָא מִתּוֹהוּת לִפְנֵי תְהִי תוֹה וּמִחֲזוֹ עֵינֶיךָ דִּי תְהִי חֲזוֹ: no וְהִשְׁכִּיבְךָ
 יְדוּהָ וּמִצְרִים בְּאֻנִּיּוֹת בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר אִמַּרְתִּי לָךְ לֹא-תִסִּיף עוֹד
 לִרְאֹתָהּ וְהַתְּמַכְרֶתֶם שָׁם לְאִיבֶיךָ לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת וְאִין קִנְיָה:
 ס וְיִתִּיבֶנְךָ יִי מִצְרִים בְּסַפִּינָן בְּאַרְחָא דִּי אִמַּרְתִּי לָךְ לֹא תוֹסֵף עוֹד לְמַחְזִיגָהּ וְתִזְדַּבְּנוּן תַּמָּן
 לְבַעֲלֵי דְבִכְךָ לַעֲבָדִין וְלִאֲמָהּ וְלִית דְּקִנְיָה: so אֵלֶּה דְּבָרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר-צִוָּה
 יְדוּהָ אֶת-מֹשֶׁה לְכַרֵּת אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מוֹאָב מִלְּבַד
 הַבְּרִית אֲשֶׁר-כָּרַת אֲתָם בְּחָרֵב: פ אֵלִין פִּתְגָמֵי קִימָא דִּי פְקִיד יִי
 ית מֹשֶׁה לְמַגֵּזֶר עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא דְּמוֹאָב בְּרַמְשָׁא דִּי גִזֵּר עֲמָהוֹן בְּחָרֵב: שְׂבִיעִי כֹט
 א וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֲתָם רְאִיתֶם אֶת

evening you will say, If it were only morning! (68) And the Lord will bring you back to Egypt in ships, through the way regarding which I had said to you, You will never see it again. And there, you will seek to be sold to your enemies for slaves and handmaids, but there will be no buyer. (69) These are the words of the covenant, which the Lord commanded Moshe to make with the Children of Israel in the land of Moav, besides the covenant which he made with them in Horev. 29 (1) And Moshe called all of Israel and said to them, You have seen

RASHI

רש"י

always get worse and worse; each hour, the curse will be more severe than the preceding one. (ibid.) (68) באניוֹת — Meaning, in ships of captivity. והתמכרתם שם לאיביך — Means: You will wish to be sold to them as slaves and handmaids. But there will be no buyer — Because they will decree death and destruction upon you. והתמכרתם — Et pour vendrez vous in Old French. [That is, the verb is in the reflexive conjugation. Accordingly,] it is incorrect to explain

וּנְמַכְרֶתֶם [as if in the passive conjugation] like "and you will be sold," i.e., sold by others, because the verse continues, "but there will be no buyer" [so how could they be "sold by others" if there is "no buyer"?!] (69) [The covenant, which the Lord commanded Moshe] to make with the Children of Israel — That they should accept the Torah upon themselves with a curse and an oath. Besides the covenant — Namely, the curses [which

שֶׁהָצִרְתָּ מִתְחַזְקוֹת תָּמִיד וְכָל שָׁעָה מְרֻבָּה קִלְלָתָהּ מִשְׁלֹפְנִיָּה: (no) בְּאֻנִּיּוֹת. בְּסָפִינוֹת בְּשִׁבְיָה: וְהַתְּמַכְרֶתֶם שָׁם לְאִיבֶיךָ. אֲתָם מְבַקְשִׁים לִהְיוֹת נִמְכָּרִים לָהֶם לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת: וְאִין קִנְיָה. כִּי יִגְזֹרוּ עֲלֶיךָ הָרֶג וְכָלְיוֹן: וְהַתְּמַכְרֶתֶם. בִּלְעִזִּי אִיפּוּרוֹנְדְרִי"ץ וו"ש (און איהר וועט זיך אלײן פארקויפטן) וְלֹא יִתְּנָן לְפָרֵשׁ וְהַתְּמַכְרֶתֶם בְּלִשׁוֹן וְנִמְכְּרֶתֶם עַל יְדֵי מוֹכְרִים אַחֲרִים מִפְּנֵי שְׁנֵאמַר אַחֲרֵינוּ וְאִין קִנְיָה: (so) לְכַרֵּת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. שִׁקְבְּלוּ עֲלֵיהֶם אֶת הַתּוֹרָה בְּאֵלֶּה וּבִשְׁבוּעָה: מִלְּבַד

כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה יְדוּהָ לְעֵינֶיכֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לְפָרְעָה וּלְכָל-
 עַבְדָּיו וּלְכָל-אֶרֶצוֹ: וּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל יִשְׂרָאֵל וַאֲמַר לְהוֹן אֲתוֹן חֲזַתוֹן יֵת כָּל דִּי עֲבַד
 יְיָ לְעֵינִיכוֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לְפָרְעָה וּלְכָל עַבְדוּהִי וּלְכָל אֶרֶץ: ב הַמַּסּוֹת הַגְּדֹלֹת
 אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ הָאֵתָת וְהַמִּפְתִּים הַגְּדֹלִים הָהֵם: נְסִי רַב־רִבְיָא דִּי חֲזָא
 עֵינֶיךָ אֲתִיָּא וּמוֹפְתֵיָא רַב־רִבְיָא הָאֲנוּן: ג וְלֹא-נָתַן יְדוּהָ לָכֶם לֵב לְדַעַת וְעֵינַיִם
 לִרְאוֹת וְאָזְנִים לִשְׁמָע עַד הַיּוֹם הַזֶּה: וְלֹא יָהֵב יְיָ לָכֹון לִבָּא לְמַדַּע וְעֵינִין
 לְמַחֲזִי וְאֲדַנִּין לְמַשְׁמַע עַד יוֹמָא הַדִּין: ד וְאוֹלַךְ אֶתְכֶם אַרְבַּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר
 לֹא-בָלוּ שְׁלֹמִיתֵכֶם מַעֲלִיכֶם וְנַעֲלַךְ לֹא-בָלְתָה מַעַל רַגְלֶךָ:
 וּדְבָרִית יִתְכוֹן אַרְבַּעִין שָׁנִין בַּמִּדְבָּרָא לֹא בָלִיָּאת כְּסוּתְכוֹן מִנְכוֹן וּמִסְנַךְ לֹא עָדוּ מַעַל רַגְלֶךָ:

all that the Lord did before your very eyes, in the land of Egypt to Pharaoh, to
 all his servants, and to his land; (2) The great trials which your very eyes beheld;
 and those great signs and wonders. (3) Yet until this day, the Lord did not give
 you a heart to know, eyes to see and ears to hear. (4) I led you through the desert
 for forty years [during which time] your garments did not wear out from upon

RASHI

רש"י

appear] in *Torat Kohanim* (Leviticus 26:14-39), which were proclaimed at [Mount] Sinai. (3) **Yet ... the Lord did not give you a heart to know** — *i.e., to recognize the kindness of the Holy One Blessed is He and [therefore] to cleave to Him. Until this day* — *I have heard [the following explanation]: That on the same day that Moshe gave the Torah scroll to the sons of Levi — as the verse says (Deuteronomy 31:19), "And he gave it to the priests, the sons of Levi" — all of Israel came before*

הַבְּרִית. קָלִלוֹת שִׁבְתוֹרַת כְּהֵנִים שֶׁנֶּאֱמָרוּ בְּסִינִי: (ג) וְלֹא נָתַן ה' לָכֶם לֵב לְדַעַת. לְהַפִּיר אֶת הַסִּדִּי הַקָּב"ה וּלְדַבֵּק בוֹ: עַד הַיּוֹם הַזֶּה. שִׁמְעֵתִי שְׁאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁנִּתֵּן מֹשֶׁה סֵפֶר הַתּוֹרָה לְבְנֵי ל״ו כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּפָרָשַׁת וַיֵּלֶךְ ״וַיִּתֵּן אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי ל״ו״ בָּאוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מֹשֶׁה וַאֲמָרוּ לוֹ מֹשֶׁה רַבִּינוּ אֵף אָנוּ עֲמַדְנוּ בְּסִינִי וְקִבַּלְנוּ אֶת הַתּוֹרָה וְנִתְּנָה לָנוּ וְמָה אֲתָה מְשַׁלִּיט אֶת בְּנֵי שִׁבְטְךָ עָלֵינוּ וַיֹּאמְרוּ לָנוּ יוֹם מִחָר לֹא לָכֶם נִתְּנָה לָנוּ נִתְּנָה וְשִׁמַּח מֹשֶׁה עַל הַדְּבָר וְעַל זֹאת אָמַר לָהֶם הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיִיתָ לָעָם וְגו' הַיּוֹם הַזֶּה הִבְנִיתִי שְׁאֲתָם דְּבָקִים וְחֹפְצִים בְּמִקּוֹם:

Moshe and said to him: “Moshe our Teacher! We also stood at Sinai and accepted the Torah, and it was [also] given to us! Why, then, are you giving control over it to the members of your tribe, so that one day in the future, they may claim, It was not given to you — it was only given to us!” Moshe rejoiced over this matter and it was on account of this that he said to them (Deuteronomy 27:9), “This day, you have become a people [to the Lord your God].” [This meant:] “It is today that I understand that you cleave to the Omnipresent and desire

ה לַחֶם לֹא אָכַלְתֶּם וַיֵּין וְשִׁכָּר לֹא שְׁתִּיתֶם לְמַעַן תִּדְעוּ כִּי אֲנִי
 יְדוּהָ אֱלֹהֵיכֶם: לַחֶמֶא לֹא אָכַלְתֶּן וְחֹמֶר חֲדָת וְעֵתִיק לֹא שְׁתִּיתֶן בְּדִיל דְּתִדְעוּן אֲרִי
 אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶן: מַפְטִיר ו וַתָּבֹאוּ אֶל-הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיֵּצֵא סִיחֹן מֶלֶךְ-חֶשְׁבֹּן
 וְעוֹג מֶלֶךְ-הַבָּשָׁן לִקְרָאתָנוּ לְמִלְחָמָה וַנִּכֶּם: וְאַתִּיתֶן לְאַתְרָא הַדִּין וַנִּפְקֵן
 סִיחֹן מֶלֶךְא דְּחֶשְׁבֹּן וְעוֹג מֶלֶךְא דְּמִתָּנָן לְקַדְמוּתָנָא לְאַגְחָא קֶרְבָּא וּמְחוּנוֹן: ז וַנִּקַּח
 אֶת-אַרְצָם וְנָתַתִּיהָ לְנַחֲלָה לְרֵאוּבֵנִי וּלְגָדִי וּלְחֻצֵי שֵׁבֶט הַמְנַשֵּׁה:
 וְנִסְבְּנָא יְת אַרְעֵהוּן וַיהֲבֵנָה לְאַחֲסָנָא לְשִׁבְטָא דְּרֵאוּבֵן וּלְשִׁבְטָא דְּגָד וּלְפִלְגוֹת שִׁבְטָא דְּמְנַשֶּׁה:
 ח וּשְׁמַרְתֶּם אֶת-דְּבָרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם לְמַעַן
 תִּשְׁכִּילוּ אֶת כָּל-אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן: פפפ וַתִּטְרוּן יְת פִּתְגָמִי קִימָא הָדָא וְתַעֲבְדוּן
 יתְהוֹן בְּדִיל דְּתַצְלִחוּן יְת כָּל דִּי תַעֲבְדוּן:

you, nor did your shoes wear out from upon your feet; (5) You neither ate bread, nor drank wine or strong drink — in order that you would know that I am the Lord your God. (6) And then you arrived at this place. And Sihon the king of Heshbon and Og the king of the Bashan came out towards us in war, and we smote them. (7) And we took their land, and gave it as an inheritance to the Reuveinites, the Gadites, and to half the tribe of Menashe. (8) Observe the words of this covenant and fulfill them, in order that you will be successful in all that you do.

RASHI

רש"י

Him.” (6) **And then you arrived at this place** — *Now you see yourselves in greatness and in honor; but do not rebel against the Omnipresent nor let your hearts become haughty; rather (see verse 8), “Observe the words of this covenant.”* Another explanation of (verse 3), “Yet ... the Lord did not give you a heart to know:” *No one can fathom the depths of his teacher's*

mind nor the wisdom of his studies before forty years. Hence, the Omnipresent was not strict with you until this day; but from now on, [since today marks forty years for the people of Israel,] He will be strict with you; and therefore: (8) Observe the words of this covenant

(ו) וַתָּבֹאוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה. עָתָה אַתֶּם רֹאִים עֲצֻמְכֶם בְּגִדְלָה וְכְבוֹד אֶל תִּבְעִטוּ בַּמָּקוֹם וְאַל יְרוּם לְבַבְכֶם וּשְׁמַרְתֶּם אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וְגו' דָּבָר אַחֵר וְלֹא נָתַן ה' לָכֶם לֵב לְדַעַת שְׂאִין אָדָם עוֹמֵד עַל סוֹף דַּעְתּוֹ שֶׁל רַבּוֹ וְחֻכְמַת מִשְׁנָתוֹ עַד אֲרָבָעִים שָׁנָה וּלְפִיקָה לֹא הִקְפִּיד עָלֵיכֶם הַמָּקוֹם עַד הַיּוֹם הַזֶּה אֲבָל מִכָּאן וְאִילָךְ יִקְפִּיד לְפִיקָה: (ח) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וְגו':

הפטרת כי תבוא

בישעיה פרק ט

א קומי אורי כי בא אורך וכבוד ידוך עליוך זרח: ב כִּי־הִנֵּה הַחֹשֶׁךְ יִכְסֶּה־אֶרֶץ וְעֶרְפֹל לְאֻמִּים וְעַלְיוֹךְ יִזְרַח יְדֹה וְכָבוֹד עֲלֶיךָ יִרְאֶה: ג וְהִלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרְךָ וּמַלְכִּים לְנֹגֶה זָרְחָה: ד שְׁאִי־סָבִיב עֵינֶיךָ וּרְאִי כָלֶם נִקְבְּצוּ בְּאוֹרְךָ בְּנִיךְ מִרְחוֹק יָבֹאוּ וּבְנֵיתֶיךָ עַל־צֶדֶת תֵּאֱמָנָה: ה אַז תֵּרְאִי וְנִהְרִית וּפְתַח וּרְחַב לְבָבְךָ כִּי־יִהְיֶה עֲלֶיךָ הַמּוֹן יָם חֵיל גוֹיִם יָבֹאוּ לָךְ: ו שְׁפֹעֶת גְּמָלִים תִּכְסֹּף בְּכָרִי מִדֵּין וְעִיפָה כָלֶם מִשְׁבָּא יָבֹאוּ זָהָב וְזָבֻנוֹה יִשְׁאוּ וּתְהִלּוֹת יְדֹה יִבְשֶׁרוּ: ז כָּל־צֶאֱן קִדְרִי יִקְבְּצוּ לָךְ אֵילֵי נִבְיוֹת יִשְׁרָתוֹנֶךָ יַעֲלוּ עַל־רָצוֹן מִזְבְּחִי וּבֵית תִּפְאָרְתִּי אֶפְאָר: ח מִי־אֵלֶּה כַּעֲב תַעֲוִפִּינָה וְכִיּוֹנִים אֶל־אַרְבֵּיתֵיהֶם: ט כִּי־לִי | אֵיִים יִקְוֹ וְאַנְיוֹת תִּרְשִׁישׁ בְּרֹאשֶׁנָּה לְהִבִּיא בְּנִיךְ מִרְחוֹק כִּסְפָם וְזָהָבָם אִתָּם לְשֵׁם יְדֹה אֱלֹהֶיךָ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פֶאֶרְךָ: י וּבְנוֹ בְנֵי־נֹכַח חֲמִיתֶיךָ וּמַלְכֵיהֶם יִשְׁרָתוֹנֶךָ כִּי בִקְצֵפִי הִכִּיתֶיךָ וּבִרְצוֹנִי רַחֲמִיתֶיךָ: יא וּפְתָחוּ שַׁעְרֶיךָ תַּמִּיד יוֹמָם וְלַיְלָה לֹא יִסְגְּרוּ לְהִבִּיא אֱלֹהֶיךָ חֵיל גוֹיִם וּמַלְכֵיהֶם נְהוּגִים: יב כִּי־הִגּוֹי וְהַמַּמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא־יַעֲבֹדוּךָ יֵאָבְדוּ וְהַגּוֹיִם חָרֵב יִחַרְבוּ: יג כְּבוֹד הַלְבָנוֹן אֱלֹהֶיךָ יָבֹאוּ בְרוֹשׁ תִּדְהָר וַתֵּאֱשֹׁר יַחֲדוּ לִפְאֹר מְקוֹם מִקְדָּשִׁי וּמְקוֹם רַגְלִי אֲכַבֵּד: יד וְהִלְכוּ אֱלֹהֶיךָ שְׁחוֹחַ בְּנֵי מַעֲיָר וְהִשְׁתַּחֲוּוּ עַל־כַּפּוֹת רַגְלֶיךָ כָּל־מִנְאֲצִיר וְקִרְאוּ לָךְ עֵיר יְדֹה צִיּוֹן קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל: טו תַּחַת הַיּוֹתֵר עֲזוּבָה וּשְׁנוּאָה וְאִין עוֹבֵר וּשְׁמִיתֶיךָ לִגְאוֹן עוֹלָם מְשׁוֹשׁ דּוֹר וָדוֹר: טז וְיִנְקֹת חֶלֶב גוֹיִם וְשֵׁד מַלְכִּים תִּינָקִי וְיִדְעַת כִּי אֲנִי יְדֹה מוֹשִׁיעַ וְגֹאֲלֶךָ אֲבִיר יַעֲקֹב: יז תַּחַת הַנְּחֻשֶׁת אֲבִיא זָהָב וְתַחַת הַבְּרָזֶל אֲבִיא כֶסֶף וְתַחַת הַעֲצִים נְחֻשֶׁת וְתַחַת הָאֲבָנִים בְּרָזֶל וּשְׁמִיתִי פִקְדֹתַי שְׁלוֹם וְנִגְשִׁיר צְדָקָה: יח לֹא־יִשְׁמַע עוֹד חֲמָס בְּאַרְצְךָ שֵׁד וְשֹׁבֵר בְּגִבּוֹלֶיךָ וְקִרְאֵת יִשׁוּעָה חֲוִמֹתֶיךָ וּשְׁעָרֶיךָ תִּהְלֶה: יט לֹא־יִהְיֶה־לָּךְ עוֹד הַשְׁמֵשׁ לְאוֹר יוֹמָם וְלַלַּיְלָה הַיָּרֵחַ לְאִיֶּיֶר לָךְ וְהַיְהֹלֶךְ יְדֹה לְאוֹר עוֹלָם וְאַלְהֶיךָ לְתִפְאָרְתֶךָ: כ לֹא־יָבֹאוּ עוֹד שְׁמֵשׁ וְיִרְחָה לֹא יֵאָסֹף כִּי יְדֹה יִהְיֶה־לָּךְ לְאוֹר עוֹלָם וְשְׁלָמוֹ יָמִי אָבְלָה: כא וְעַמְּךָ כָלֶם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ נָצַר מִטְעָא (מִטְעִי קִר) מַעֲשֶׂה יְדִי לְהַתְּפָאֵר: כב הַקֶּטֶן יִהְיֶה לְאֵלֶיךָ וְהַצֶּעִיר לְגוֹי עַצוֹם אֲנִי יְדֹה בַּעֲתָה אֲחִישֶׁנָּה:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך יצל"ח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום

Mishnah Nega'im, chapter 6

משנה נגעים פרק ו

א גופה של בהרת, כגרים הקלקי מרבע. מקום הגרים, תשע עדשות. מקום עדשה, ארבע שעירות. נמצאו שלשים ושלש שעירות: ב בהרת כגרים ובה מחיה כעדשה, רבתה הבהרת, טמאה. נתמעטה, (1) The body [i.e., minimum size] of a bright spot [to be pronounced impure] must be that of a Cilician split bean [which is a bit larger than a normal bean] squared [i.e., each of its sides is as long as a Cilician split bean]. The space covered by a split bean equals that of nine lentils [and] the space covered by a lentil equals that of four hairs; thus the size of a bright spot is that of thirty six hairs. (2) If a bright spot was the size of a split bean, and it contained within it renewed flesh of the size of a lentil: if the bright spot grew larger [i.e., outside the renewed flesh], it is impure [even if the renewed flesh disappeared, since the spot has spread, see Tiferet Yisrael and Hok L'Yisrael Mishnah]

רבנו עובדיה מברטנורא

א גופה של בהרת כגרים. חצי פול: הקלקי. שם מקום. ופולין שבו גדולים: מרובע. וזה שיעור מצומצם שבבהרת. ואם היה הנגע עגול או על צורה אחרת, אם יש בו כדי שיכנס בתוך הנגע כגרים הקלקי מרובע, טמא. ואם לאו, טהור: ב רבתה הבהרת. מבחין: טמאה. משום פשיון: נתמעטה טהורה. דליכא כגרים: רבתה המחיה. וכנסה הבהרת:

portion for Friday, Shoftim, Mishnah 6]; and if it [the bright spot] grew smaller [than the size of a split bean], it is pure. If the renewed flesh grew larger, [thereby, causing the bright spot to no longer properly surround the renewed flesh] it is [according to the version of Bartenura, see Tosfot Yom Tov] pure; and if it [the renewed flesh] grew smaller [that its original size], it is pure [since the renewed flesh decreased to less than the minimum size of a lentil, (see Rash, and Tosfot Yom Tov)].

(3) If a bright spot was the size of a split bean and within it was renewed flesh less than the size of a lentil: if the bright spot grew larger [outside the renewed flesh] it is impure [since it has spread], but if it grew smaller it is clean [even in a case where there was renewed flesh the size of a lentil]. If the renewed flesh grew larger [and is now the size of a full lentil] it is impure, but if it grew smaller [as the result of the spot spreading onto the renewed flesh]: Rabbi Meir rules that it is impure [since the bright spot spread], but the Sages rule that it is pure, since a leprosy sign does not [i.e., is not regarded as] spread[ing] within itself [a spreading must be outward and not inwards]. (4) If a bright spot was larger in size than a split bean and within it was renewed flesh larger than the size of a lentil, whether or not they increased or decreased, they are unclean, provided that they do not decrease to less than the prescribed minimum [i.e., the renewed flesh of lentil size is within the bright spot the size of a split bean]. (5) If a bright spot was the size of a split bean, with renewed flesh of the size of a lentil surrounding it, and outside the renewed flesh was another bright spot [the size of a split bean, surrounding the renewed flesh], the inner affliction must be quarantined [since the inner spot has no renewed flesh] and the outer one must be declared impure [because of the renewed flesh within it]. Rabbi Yose ruled, The renewed flesh is not a sign of defilement for the outer spot, since the inner bright spot is within it [only renewed flesh that is surrounded by a bright spot is a sign of defilement; in this case, the renewed flesh is also broken up by a bright spot].

רבנו עובדיה מברטנורא

טהורה. דאין המחיה מבוצרת, דבעינן בהרת כעדשה מכל צד סביב למחיה: **ג רבתי הבהרת.** מבחוי: **טמאה.** שהרי פשתה בעור: **נתמעטה טהורה** ואפילו היתה המחיה כעדשה: **רבתי המחיה.** ונעשית כעדשה, טמאה: **נתמעטה.** שפשתה הבהרת עליה: **ר' מאיר מטמא.** דחשיב ליה פשיון מבפנים כמו מבחוץ: **וחכמים מטהרים.** דפשיון שבפנים לא חשיב פשיון. והלכה כחכמים: **ד שלא יתמעטו מכשיעור.** בהרת מכגריס, ומחיה כעדשה: **ה בהרת כגריס.** מרובה ורצועה של בשר חי ברוחב כעדשה מקפת אותה מסביב, ולחוץ לאותו בשר חי מקפת בהרת כגריס מסביב, והרי יש כאן שתי בהרות, אחת פנימית ואחת חיצונית, ומחיה מפסקת ביניהן סביב: **הפנימית להסגיר.** דאין לה מחיה באמצעה: **והחיצונית להחליט.** דמחיה המקפת לפנימית סימן טומאה לחיצונית, שהרי היא מבוצרת באמצעה: **שהבהרת בתוכה.** לפי שהבהרת לתוכה אינה חשובה סימן טומאה לחיצונית, דבעינן מבוצרת, נגע מכאן ונגע מכאן ומחיה באמצע, בלי הפסק דבר אחר בתוך המחיה, והכא יש כאן נגע ומחיה ונגע ומחיה ונגע. ואין הלכה

טהורה. רבתי המחיה, טמאה. נתמעטה, טהורה: **ג בהרת כגריס** ובה מחיה פחותה מכעדשה, רבתי הבהרת, טמאה. נתמעטה, טהורה. רבתי המחיה, טמאה. נתמעטה, רבי מאיר מטמא, וחכמים מטהרים, שאין הנגע פושה לתוכה: **ד בהרת יתרה מכגריס** ובה מחיה יתרה מכעדשה, רבו או שנתמעטו, טמאין, ובלבד שלא יתמעטו מכשיעור: **ה בהרת כגריס** ומחיה כעדשה מקפתה וחוץ למחיה בהרת, הפנימית להסגיר, והחיצונית להחליט. אמר רבי יוסי, אין המחיה סימן טמאה לחיצונית, שהבהרת לתוכה.

If it [the renewed flesh] decreased [the bright spot spreading over it] or disappeared, Rabban Gamliel ruled: If its destruction was on its inner side [i.e., it was covered up by the inner bright spot], it is a sign of a spreading of the inner bright spot [and must be declared impure], while the outer one is pure [for its renewed flesh is now less than the required

minimum]; but if its destruction was on its outer side [i.e., was covered by the outer bright spot], the outer one is pure [because its renewed flesh was destroyed, and its spreading inwards is of no consequence], while the inner one [which retains its size] must be quarantined [and if there is no further growth at the inspection of the second week it, too, is declared pure]. Rabbi Akiva says, In either case [whether the reduction or disappearance was on the outer or inner side], it [the outer bright spot] is pure [in the former case, because the inward spreading of the outer bright spot is of no consequence; in the latter case, because the outward spreading of the inner one is, similarly, not considered spreading since in relation to the outer spot it, too, is spreading inwards, therefore, the inner spot is quarantined for further inspection, and being that the outer spot which had within it the renewed flesh had disappeared, it is a digression and judged clean]. (6) Rabbi Shimon [referring to Rabbi Akiva's ruling in Mishnah 5] stated, When is this the case [that the outer one is pure]? When the renewed flesh was exactly the size of a lentil; but if it exceeded the size of a lentil, the spreading into the excess is a sign of the spreading for the inner one [i.e., if the inner spot spread over the excess, both spots are impure, the inner because of spreading, the outer because of the renewed flesh within it], and the outer [if the outer spread over the excess of the renewed flesh it] is impure [because of the remaining renewed flesh, and the inner is quarantined for an additional inspection]. If there was [between the inner bright spot and the outer bright spot] a *bohak* [i.e., a dull white spot that is not one of the four variant colors] less in size than a lentil [for if it were the size of a lentil, it would

נתמעטה והלכה לה, רבן גמליאל אומר, אם מבפנים היא כלה, סימן פשיון לפנימית, והחיצונה טהורה. ואם מבחוץ, החיצונה טהורה, והפנימית להסגיר. רבי עקיבא אומר, בין כך ובין כך טהורה: ו אמר רבי שמעון, אימתי, בזמן שהיא כעדשה מובאת. היתה יתרה מכעדשה, המותר סימן פשיון לפנימית, והחיצונה טמאה. היתה בהק פחות מכעדשה, סימן

רבנו עובדיה מברטנורא

כ" יו"ט: נתמעטה המחיה. שפשתה הבהרת עליה: והלכה לה. או שהלכה לה כולה: אם מבפנים היא כלתה. שבהרת הפנימית כיסתה המחיה: סימן פשיון לפנימית. ומחליטה, שהרי פשתה מבחוץ: והחיצונה טהורה. שהלכה מחיתה או נתמעטה מכעדשה: אם מבחוץ. שהבהרת החיצונה כיסתה המחיה: החיצונה טהורה. שנתמעטה מחיתה או הלכה, ופשיון ליכא שאין הנגע פושה לתוכה: והפנימית להסגיר. שהנגע עמד בעינו: בין כך ובין כך. בין כלה מבפנים בין כלה מבחוץ: טהור. שכשם שאם פשתה החיצונה למחיה שבתוכה אינו פשיון, כך כשפשתה הפנימית למחיה שבתוך הבהרת החיצונה אינו פשיון. והלכה כ" עקיבא: ו אימתי. החיצונה טהורה כשפשתה הפנימית או החיצונה על מחיה, דאמרן לעיל שהחיצונה טהורה, הני מילי בזמן שהיא כעדשה מובאת, שהמחיה כעדשה מצומצמת לא פחות ולא יותר. אבל אם היתה המחיה יתירה מעדשה, המותר סימן פשיון לפנימית, והחיצונה טמאה. כלומר, אם פשתה הפנימית על אותו מותר, שתיהן להחליט פנימית משום פשיון, וחיצונה משום מחיה. ואם פשתה החיצונה על אותו מותר, מכל מקום החיצונה להחליט משום מחיה, והפנימית להסגיר. ואין הלכה כ" שמעון: היה בוהק פחות מעדשה. סמוך לפנימית, והחיצונה מקפת לבוהק: סימן פשיון לפנימית. אם פשתה הפנימית וכיסתה

be considered as a growth of renewed flesh and would be pronounced impure], it [the extension of the inner bright spot onto the dull spot] is a sign of the spreading [and impurity] of the inner bright spot, but it is not a sign of the spreading of the outer one [because inward spreading may be disregarded]. (7) There are twenty-four tips of limbs in the human body that do not become defiled because of renewed flesh, [due to their shape, the minimum size of renewed flesh and the leprosy sign cannot be seen

together at one angle]: the tips of the fingers and the toes, the tips of the ears, the tip of the nose, the tip of the membrum, and also the nipples of a woman. Rabbi Yehudah says, Those of a man also. Rabbi Eliezer says, Also warts and thin-necked warts do not become unclean because of renewed flesh. (8) The following areas in humans do not become defiled due to a bright spot [or due to any other of the four variations of colors]: the inside of the eye, the inside of the ear, the inside of the nose, and the inside of the mouth [these are not considered skin and the Torah states (Leviticus 13:2) "and it become in the skin of his flesh"]; wrinkles [in any part of the body], wrinkles in the neck, under the breast [skin, which could not be seen while nursing] and the armpit, the sole of the foot [these are not skin that are usually seen in public], the nails, the head, and the beard; and a boil, a burning, and a blister [due to an external cause] that are festering. None of these become defiled because of leprosy signs, nor are they

רבנו עובדיה מברטנורא

את הבוהק, הפנימית להחליט, שהרי פשתה מבחוץ. ואם החיצונה פשתה וכיסתה את הבוהק, אינו סימן פשיון לחיצונה, שאין הנגע פושה לתוכו. והאי דנקט בוהק פחות מכעדשה, דאם היה כעדשה היה מטמא משום מחיה דקיימא לן מחיה מטמאה בכל המראות. אבל פחות מכעדשה אין כאן מחיה, דאין מחיה פחותה מכעדשה: **ז' שאין מיטמאין משום מחיה.** דכתיב וראהו הכהן, בעיני שיראה את הנגע עם המחיה כולו כאחד, וכשיש כגריס בראש החוטם או בראשי אצבעות הוא שופע אילך ואילך ואינו יכול לראות כאלו כאחד: **ראשי אזנים.** נחשבים כאחד. וכן ראשי דדין. ואין הלכה כרבי יהודה שמנה ראשי דדין שבאיש: **וראש הגויה.** הוא גיד האמה: **ויבלות.** לשון [או חרוץ או יבלת] (ויקרא כב). פורו"ש בלע"ז: **ודלדולין.** בשר שפירש ונדלדל. ואית דגרסי, ותלתולין, בשר שנעשה כמו תל גבוה. ואין הלכה כר' אלעזר: **ח' שאין מיטמאין בבהרת.** ברארבעה מראות נגעים, שאת ותולדתה בהרת ותולדתה: **תוך העין תוך האוזן.** שכל אלו אינן חשובים כעור בשר, והכתוב אומר (שם יג) והיה בעור בשרו: **הקמטין.** שבשאר הגוף: **והקמטין שבצואר.** תנא סיפא, לגלויי דקמטין דרישא קמטין של שאר הגוף הן, דלא תימא קמטין דצואר דוקא דלא מתחזי כאחריני **תחת הדד.** כשנראית כמניקה את בנה, מה שאינו נראה באותה שעה אינו מטמא: **ובית השחי.** כשנראה כמוסק זיתים: **כף הרגל.** מה שתחת [הקערורית] של הרגל. דכל אלו אינן עור בשר הנראה: **והצפורן.** לא חשיבא עור בשר: **הראש והזקן.** אינן מיטמאין בבהרת, דכתיב (שם) נתק הוא צרעת הראש או הזקן הוא, אין לראש ולזקן טומאה אלא טומאת נתקין בלבד: **השחין והמכה והקדח המורדין.** שלא נתפאו יפה ולא נקרו העור שלהם כקליפת השום: **אין מיטמאין.** משום נגע דבשחין כתיב (שם) שחין ונרפא, ובמכה נמי כתיב (שם) והיתה מחית המכה:

combined with other leprosy signs [even if their greater part is on normal skin, e.g., if a nail had a spot on it which continued into his finger, the two do not combine with each other for the required minimum size], nor is a spreading into them a sign of defilement, nor do they become defiled because of renewed flesh [in a leprosy sign on them], nor [if they did not turn white] are they a hindrance [to

purity] if a person turned [except in these places] all white [which is a sign of purity]. If, subsequently, a bald spot appeared in the head or beard [thus returning into normal skin], or if a boil, a burning, or a blister formed a scar, they may become defiled by leprosy signs, although they cannot be combined with other leprosy signs [e.g., half the size of a split bean on the skin and another half of a split bean as a *netek* on the beard], nor is a spreading into them a sign of impurity nor do they become defiled because of renewed flesh. They constitute, however, a hindrance [to purity, if they did not turn white] where a person turned all white. The head and the beard before they have grown hair [as in a baby before hair growth], and thin-necked warts on the head or the beard, are [in all respects] treated as the skin of the flesh.

רבנו עובדיה מברטנורא

קדח. הוא שחין שבא מחמת דבר אחר, כגון מחמת מכת אבן או עץ או גפת או סיד, ומכוח נמי שלא באה מחמת האש עצמו אלא מחמת תולדות האש כגון רמץ חם וגפסית חם, כל אלו קרויין קדח. לשון כקדוח אש המסים. וקדח המורד נמי שלא נתרפא ולא העלה קרום כקליפת השום, אינו מטמא משום נגע **המורדים**. כל זמן שלא נתרפא שלא העלו קרום, קרויין מורדים, כלומר שעדיין עומדים במרדם. ואית דגרסי מורדים בשני רישין. לשון רר בשרו (ויקרא טו): **ואין מצטרפים בנגעים**. אם היה חצי גריס נגע בעור בשרו וחצי גריס באחד מן המקומות הללו, אין מצטרפים לכגריס: **ואין הנגע פושה לתוכו**. דכיון דלא מיטמא באום, לא מיטמא נמי בפשיון: **ואינם מיטמאין משום מחיה**. דאם פרח בכולו ויש בראשו או בכף רגלו או בקמטין בשר חי, אין מיטמאין משום מחיה. אי נמי, אם היה אחד מן המקומות הללו מבוצר בתוך הנגע, אינו מיטמא משום מחיה: **ואינם מעכבים את ההופך כולו לבן**. אם פרח הצרעת בכולו חוץ מאחד המקומות הללו, אין מעכבין. דכתיב (ויקרא יג) וכסתה הצרעת את כל עור הנגע, עור הראוי להיות בו נגע, פרט לאלו שאין מיטמאין משום נגע: **חזר הראש והזקן ונקרחו**. שנקרח השער שהיה בהן ונעשו כעור בשר. וכן השחין והמכה והקדח שנעשו צרבת, שנתרפאו וקרום עליהם עור כקליפת השום: **הרי אלו מיטמאין בנגעים**. בארבעה מראות. והוא הדין דהוה מצי למתני נתפשטו הקמטין נמי מיטמאין בנגעים: **ואין מצטרפין בנגעים**. ראש זקן אין מצטרפין. וכן עור הבשר והזקן, או עור הבשר והראש, אין מצטרפין. דאם בא לו חצי גריס נתק בראש אי נמי חצי גריס נתק בזקן וחצי גריס שחין וחצי גריס מכה, אין מצטרפין לכגריס: **ואין הנגע פושה לתוכו**. נגע של עור בשר אין פושה לא בנתק הראש ולא בנתק הזקן ולא בשחין ולא במכה, דאל חשיבי כעור בשר: **ואין מיטמאין משום מחיה**. דנתקים מיטמאין בשער צהוב ופשיון. ושחין ומכה בשער לבן ופשיון **אבל מעכבין את ההופך כולו לבן**. שאם פרח הצרעת בכולו ונשאר הראש או הזקן שנקרחו שלא פרחו הצרעת בהן, או השחין והמכה והקדח שנעשו צרבת, טמא עד שיפרח בכולו: **הראש והזקן שלא העלו שער**. כגון קטן שלא צמח זקנו או לא השעיר ראשו, נידונים כעור בשר ליטמא בבהרת. וכן הדלדולין שבראש ובזקן דלית בהו שער נידונים כעור בשר, ומעכבים את הפריחה, והנגע פושה לתוכו, ומצטרפין לכגריס:

Gemara Niddah 30b

גמרא נדה דף ל:

[On the Mishnah:] “Rabbi Yishmael says: [If she miscarried on] the forty-first day she keeps [her periods of impurity and purity as] for a male and as for a menstruant” It was taught: Rabbi Yishmael stated, Scripture prescribed [the periods of] impurity [seven days — Leviticus 12:2] and purity [thirty-three days — *ibid.*, verse 4] for a male [for a total of forty days] and it also prescribed impurity [fourteen days — *ibid.*, verse 5] and purity [sixty-six days — *ibid.*] for a female [a total of eighty days]; as in the case of the former [a male] his fashioning period [forty days] corresponds to his [mother's] impure and pure periods, so too, in the case of the latter

[a female], her fashioning period [eighty days] corresponds to her impure and pure periods [therefore if she aborts on the forty-first day, the embryo is assumed to be male, for if it were a female the embryo would not have been developed]. They [the Rabbis in the *bet midrash*] replied: The duration of the fashioning period cannot be derived from that of impurity. Furthermore, they said to Rabbi Yishmael, a story is told of Cleopatra, the queen of Alexandria; that when her handmaids were sentenced to death by royal decree they were subjected to a test [fertilization and subsequent operation], and it was found that both [a male and a female embryo] were fully fashioned on the forty-first day. He replied: “I bring you proof from the Torah and you bring proof from some fools!” But what was his proof from the Torah? If it was the argument, that “Scripture prescribed impurity and purity for a male and it also prescribed impurity and purity for a female ...” have they not already replied, “The duration of the fashioning period cannot be derived from that of impurity?” The Scriptural text says, “[And if] she gives birth [to a female]:” (Leviticus 12:5) Scripture thus [by using the seemingly superfluous words “she gives birth;” it could have said “and if a female” for we are talking about a woman who gives birth, as is already stated before “When a woman conceives and gives birth to a male” (*ibid.*, verse 2),] doubles the ante-natal period [in which the embryo is fashioned] in the case of a female. But why [should the test spoken of by the Rabbis be described as] proof from some fools? It might be suggested that the conception of the female preceded that of the male by forty days [and this was the reason why, in Cleopatra's test they both were found to be fully fashioned]. And the Rabbis [how could they rely upon such inconclusive evidence]? They [Cleopatra's handmaids] were made to drink a scattering drug [which destroyed the semen in the womb, prior to testing]. And Rabbi Yishmael [what objection could he put forth to the proof of the Rabbis]? — Some people are not susceptible to a drug [and it was quite possible that, despite the drug, the conception of the female took

רבי ישמעאל אומר: יום ארבעים ואחד תשב לזכר ולנדה וכו'. תניא רבי ישמעאל אומר: טמא וטהר בזכר וטמא וטהר בנקבה. מה כשטמא וטהר בזכר יצירתו כיוצא בו אף כשטמא וטהר בנקבה יצירתה כיוצא בה. אמרו לו: אין למדין יצירה מטמאה. אמרו לו רבי ישמעאל: מעשה בקליאופטרא מלכת אלכסנדרוס שנתחייבו שפחותיה הריגה למלכות ובדקן ומצאן זה וזה לארבעים ואחד. אמר להן: אני מביא ראיה מן התורה ואתם מביאין לי ראיה מן השוטים. מאי ראיה מן התורה אילימא טמא וטהר בזכר וטמא וטהר בנקבה וכו'. הא קאמרי לה אין דנין יצירה מטמאה. אמר קרא: תלד הוסיף לה הכתוב לדה אחרת בנקבה. ומאי ראיה מן השוטים אימור נקבה קדים ואיעבור מ' יומין קמי זכר. ורבנן סמא דנפצא אשקיניה. ורבי ישמעאל איכא גופא דלא

place forty days prior to that of the male]. Then Rabbi Yishmael said to them: A story is told of Cleopatra, the Grecian [i.e., Greek influenced] queen, that when her handmaids were sentenced to death under a government order, they were subjected to a test, and it was found that a male embryo was fully fashioned on the forty-first day [after conception] and a female embryo on the eighty-first day. They replied: “No one brings proof from fools.”

What is the reason [why should this incident not be accepted as proof]? It is possible that the handmaid with the female delayed [relations] for forty days and that it was only then that conception occurred [and the “eighty-first” day was actually the forty-first day]. And Rabbi Yishmael [in light of this possibility, how can he maintain that this incident provides proof]? They were placed in the charge of a warden [who prevented relations, except on one particular day]. And the Rabbis [how, in light of this safeguard, could they suggest that conception of the female had been delayed for forty days]? — “There is no guardian against unchastity” [a popular proverb]; and the warden himself might have had relations with them. But [since the operation was conducted on the eighty-first day], is it not possible that, if a surgical operation had been performed on the forty-first day, the female embryo also might have been found in a fully-fashioned condition like the male [an objection against Rabbi Yishmael]? Abbaye replied: They [the male and the female] were equal as far as these distinguishing marks [i.e., the limbs, hair and nails] were concerned [those of the male embryo on the fortieth day were like those of the female, on the eighty-first].

ווהר ויקהל דף ר"ח ע"ב

תרגום הווהר

תפלת השבת של עם הקדוש. שלש תפלות נמצאות ביום הזה כנגד שלש שבתות, והעמידהו. וכלם אחד. וכיון שבאו העם הקדוש לבית הכנסת, אסור לעסוק אפלו בצרכי בית הכנסת אלא בדברי תשבוחות, ותפלה ותורה, וכראוי להם. ומי שעוסק בדברים אחרים ובדברי העולם, זה הוא אדם שמחלל שבת, אין לו חלק בעם ישראל. שני מלאכים ממונים על זה ביום השבת, והם שמים ידיהם על ראשו, ואומרים, אוי לפלוני, שאין לו חלק בקדוש ברוך הוא. ועל כן צריכים להתעסק בתפלות ושירות ותשבחות לאדונם, ולעסוק

צלותא דשבתא דעמא קדישא תלת צלותין אשתכחו בהאי יומא לקבל תלת שבתין ואוקמוהו וכלהו חד. כיון דעאלו עמא קדישא לבי כנישתא אסור לאשתדלא אפלו בצורך בי כנישתא אלא במלי תשבחון וצלותא ואורייתא. וכדקא חזי לון. ומאן דאשתדל במלין אחרנין ובמלין דעלמא דא איהו בר נש דקא מחלל שבתא לית ליה חולקא בעמא דישראל. תרין מלאכין ממנן על דא ביומא דשבתא ואנון שוין ידיהון על רישיה ואמרי ווי לפלניא דלית ליה חולקא בקדשא בריך הוא. ועל דא בעי לאשתדלא בצלותא ובשירין ובתשבחון דמאריהון ולאשתדלא באורייתא. האי יומא איהו יומא דנשמתין דאתעטרך ההוא צרורא דנשמתין בתשבחון דמאריהון. בגין כך משבחי בתשבחון

בתורה. היום הזה הוא יום של הנשמות, שנתעטר צרור ההוא של הנשמות, ועל כן משבחים בתשבחות שבהה של

מקבל סמא. אמר להם רבי ישמעאל: מעשה בקליופטרא מלכת יונים שנתחילו שפחותיה הריגה למלכות ובדקון ומצאן זכר לארבעים ואחד ונקבה לשמונים ואחד. אמרו לו: אין מביאין ראיה מן השוטים מאי טעמא: הך דנקבה אייתהר ארבעין יומין והדר איעבר. ורבי ישמעאל לשומר מסרינהו. ורבנן אין אפוסטרופוס לעריות אימא שומר גופה בא עליה ודילמא אי קרעיה להך דנקבה בארבעין יומי והוה משתכחא כזכר. אמר אביי בסמינהון שוין:

הַנִּשְׁמָה, וְהִינוּ נִשְׁמַת כָּל חַי תִּבְרָךְ אֶת שְׁמֶךָ
 " אֱלֹהֵינוּ וְרוּחַ וְכוּ'. וְאִין הַשְּׂבַח אֵלָא מִצַּד
 הַנִּשְׁמָה וְהָרוּחַ. וְהַיּוֹם הַזֶּה עוֹמֵד בְּרוּחַ
 וְנִשְׁמָה, וְאִינוּ שָׁל הַגּוֹף.

תּוֹשְׁבַחְתָּא דְנִשְׁמָתָא וְהִינוּ נִשְׁמַת כָּל חַי תִּבְרָךְ אֶת שְׁמֶךָ "
 אֱלֹהֵינוּ וְרוּחַ כָּל בָּשָׂר וְכוּ'. וְלִית תּוֹשְׁבַחְתָּא אֵלָא בְּסִטְרָא
 דְנִשְׁמָתָא וְרוּחָא. וְהָא יוֹמָא קִימָא בְּרוּחָא וְנִשְׁמָתָא וְלֹא
 דְגּוּפָא:

Yosef le-Hok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

מוסר

Sha'arei Teshuvah, Page 28

שערי תשובה דף כח עד

[There is] an individual who constantly mocks things and actions. His intention is not to disparage those who do those actions or have those things, but he rejects things that should not be rejected and negates the usefulness of actions that may be beneficial. About this it says, "One who disparages a thing will be injured by it." (Proverbs 13:13) And the Sages said, "Do not denigrate any person, and do not reject any thing, for there is no person who does not have his moment and there is no thing that does not have its place." What leads this mocking individual to this evil trait is that he considers himself wise. Sometimes, this characteristic brings a person to heresy, to mock the commandments, as is expressed in the verse, "Sinners have mocked me to the extreme, but I have not deviated from Your Torah." (Psalm 119:51) This is the type of person who does not accept rebuke, as it states, "Do not rebuke a scorner, lest he hate you." (Proverbs 9:8) And it says, "One who reproves a mocking person takes for himself dishonor." (ibid., 9:7) And it says,

מִי שְׁלֹוֹעַ תַּמִּיד לְדַבְרִים וּלְפַעֲלוֹת וְאִין
 יַעֲרֹנוּ לְהַבְזוֹת בְּעֵלְיָהּ אֶה מְרַחֵק הַדְּבָרִים
 שְׂאִין לְהִרְחִיקֵם וּמְרַחֵק תּוֹחֶלֶת הַפְּעֻלוֹת
 שֵׁישׁ תִּקְוָה לְתוֹעֲלָתָם וְעַל זֶה נֶאֱמַר
 (משלי יז) בַּז לְדַבֵּר יַחְבֵּל לוֹ וְאָמְרוּ אֵל
 תְּהִי בַז לְכָל אָדָם וְאֵל תְּהִי מַפְלִיג לְכָל
 דָּבָר שְׂאִין לָךְ אָדָם שְׂאִין לוֹ שְׁעָה וְאִין לָךְ
 דָּבָר שְׂאִין לוֹ מָקוֹם. וְהַלֵּץ הַזֶּה הִבִּיאָהוּ
 לְמִדְתּוֹ הָרַעָה הַיּוֹתוֹ חָכָם בְּעֵינָיו. וּפְעָמִים
 שֶׁתִּבְיָא הַמֶּדָּה הַזֹּאת אֶת הָאָדָם לִידֵי
 מִינוֹת לְהַלְעִיג עַל הַמִּצְוֹת כַּעֲנִין שְׁנֶאֱמַר
 (תהילים קיט) זָדִים הִלְצוּנִי עַד מָאֵד
 מִתּוֹרַתְךָ לֹא נָטִיתִי. וְזֹאת הִיא הַכֶּת
 שְׂאִינָה מִקְבֵּלֶת תּוֹכָהָ עַל שְׁנֶאֱמַר (משלי
 ט) אֵל תּוֹכַח לֵץ פֶּן יִשְׁנָאֲךָ. וְנֶאֱמַר (שם)
 יוֹסֵר לֵץ לּוֹקֵחַ לוֹ קֶלֶן. וְנֶאֱמַר (שם יב) לֵץ
 תִּכָּה וּפְתִי יַעֲרִים. וְהַגּוֹרֵם אֵל הַכֶּת הַזֹּאת
 לְבִלְתִּי שְׁמוֹעַ מוֹסֵר, מִפְּנֵי שֶׁהַמֶּדָּה
 הַמִּבִּיאָה אֵל חֶלֶק הַזֶּה הִיא מִדַּת הַיּוֹתוֹ
 חָכָם בְּעֵינָיו וְכָל כֶּךָ מְשִׁלָּה בּוֹ הַמֶּדָּה
 הַזֹּאת עַד שֶׁיִּתְלַוֵּץ לְדַעַת זוּלָתוֹ וְהִיא
 הַמֶּדָּה שְׂאִין לָהּ תִּקְוָה שְׁנֶאֱמַר (שם כו)
 רֹאיתִי אִישׁ חָכָם בְּעֵינָיו תִּקְוָה לְכִסִּיל מִמֶּנּוּ:

"When you hit a scorner, the simple-minded will become prudent." (ibid., 19:25) The reason that these people do not listen to reproof is that the character trait leading to this state is regarding oneself as wise. This trait rules over such a person so much so that he mocks other people's opinions. This is the characteristic for which there is no hope, as it says, "Have you seen a man who is wise in his own eyes? There is more hope for a fool than for him." (ibid.,

הלכה

הרמב"ם הלכות שבת פרק י

Practical Law:**Rambam, Laws of Sabbath, Chapter 10**

(1) If one builds even the slightest amount, he is liable [to punishment]. If one levels the surface of the ground inside a building; for example, if he lowered a mound or filled in a hole or a depression, this is considered building and he is liable. If one person places the stone and another places the mortar, the one who placed the mortar is liable. But on the top row of a stone wall, even if he [only] lifted the stone and set it in on top of the mortar, he is liable, since no other mortar will be placed on it. But one who builds on top of utensils, is exempt [from punishment]. (2) If one makes a permanent tent, this is a subcategory of building, and he is liable. Similarly, one who fashions a utensil out of

earth, such as an oven or a barrel before they are baked [to harden their finish], this is a subcategory of building, and he is liable. Similarly, if one makes cheese, this is a subcategory of building, but he is not liable unless he makes a quantity of cheese equal to the size of a dried fig. If one inserts the blade of an axe into its handle, this is a subcategory of building. The same holds true of all similar cases. Likewise, if one inserts one piece of wood into another, whether he inserts it using a nail or whether he inserts it into the wood itself so that they are joined, this is a subcategory of building, and he is liable.

א הבונה כל שהוא חיב המשוה פני הקרקע בבית כגון שהשפיל תל או גיא זה בונה וחיב. אחד נתן את האבן ואחד נתן את הטיט הנותן הטיט חיב. ובנדבך העליון אפלו העלה את האבן והניחה על גבי הטיט חיב שהרי אין מניחין עליה טיט אחר והבונה על גבי כלים פטור: ב העושה אהל קבוע הרי זה תולדת בונה וחיב. וכן העושה כלי אדמה כגון תנור וחבית קדם שישרפו הרי זה תולדת בונה וחיב. וכן המגבן את הגבינה הרי זה תולדת בונה ואינו חיב עד שיגבן כגרירת. המכניס יד הקרדום בתוך העץ שלו הרי זה תולדת בונה וכן כל כיוצא בו וכן התוקע עץ בעץ בין שתקע במסמר בין שתקע בעץ עצמו עד שנתאחד זה תולדת בונה וחיב: